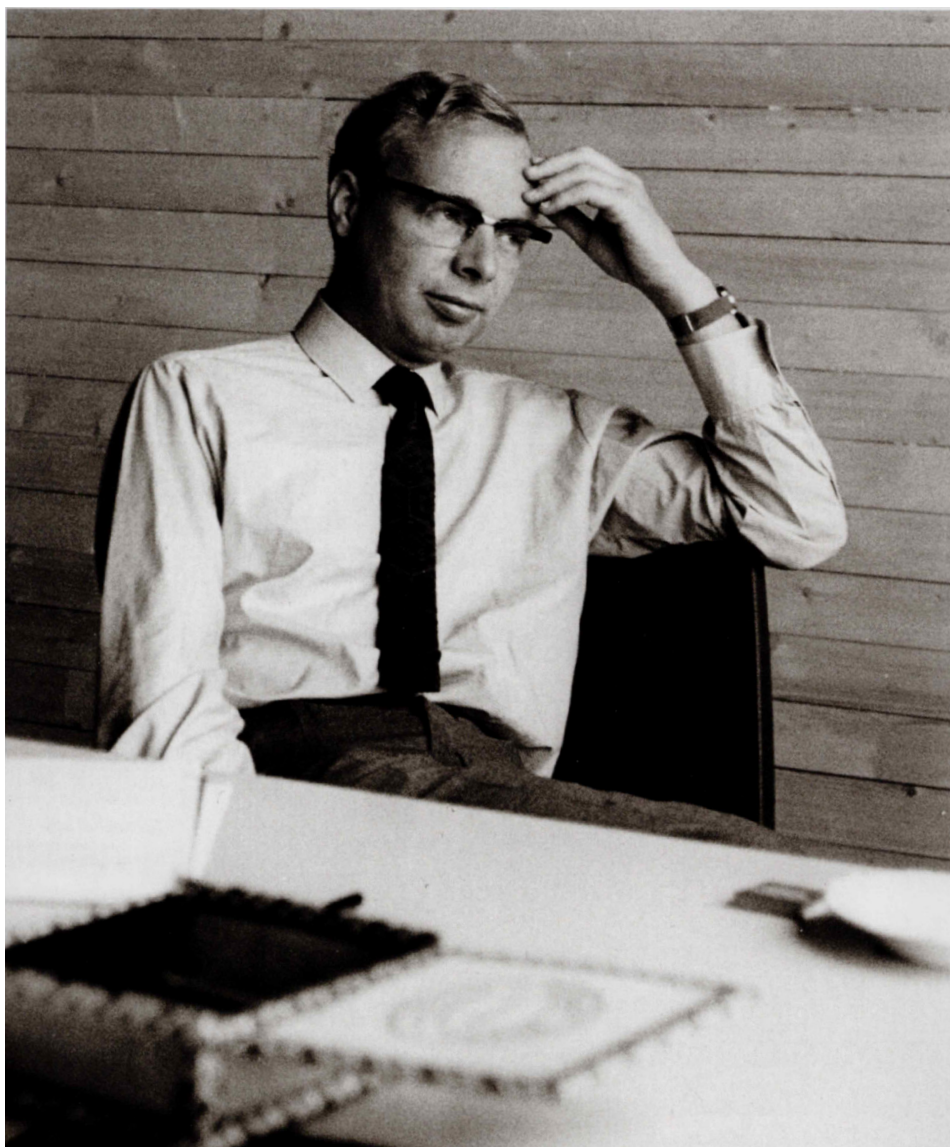

Architect Prof. Ir. Piet Hendricus Tauber
Alkmaar Bagijnenstraat 2

Inhoud

Voorwoord	p. 5
Introductie	p. 7
Architect Piet Tauber	p. 8
1.1 Architect Ambachtsman en architect Hendricus Tauber	
1.2 Jeugd en studietijd Piet Tauber 1927-1953	
Alkmaar Bagijnenstraat	p. 20
2.1 De ontwikkeling van Alkmaar	
2.2 Plannen voor de binnenstad	
PTT Postkantoor 1960-1966	p. 30
3.1 Ontwerp Piet Tauber	
ABN AMRO 1994-1999	p. 40
4.1 Ontwerp varianten	
Bibliografie	p. 48

Links figuur 2:
Prof. Ir. Piet Hendricus Tauber.

Voorwoord

De Alkmaarse Piet Hendricus Tauber heeft aan de Bagijnenstraat in Alkmaar het voormalig PTT-postkantoor en het huidige ABN AMRO regiokantoor ontworpen. Zijn motto “Bouwen naar opdracht” leidde tot een grote verscheidenheid in functie en verschijningsvorm van zijn ontwerpen. Zo ook voor de transformatie van het postkantoor tot het bankgebouw, waarbij vanuit een bestaand ontwerp een geheel nieuw ontwerp is ontstaan.

Zelf ben ik geboren en opgegroeid in en nabij Alkmaar, waar ik mijn middelbare school aan de PCC Blekerskade heb gevolgd. Mijn familie heeft een speciale band met Piet Tauber en het ABN AMRO gebouw aan de Bagijnenstraat. Dit is begonnen toen mijn vader in dienst trad bij Tauber architecten. Als projectleider was de transformatie van het postkantoor tot bankgebouw zijn eerste project dat hij uitvoerde in samenwerking met Piet Tauber. In de jaren daarna heeft mijn moeder op dit bankkantoor gewerkt. Jaren later toen mijn vader inmiddels zijn eigen bedrijf had en voorkeurs leverancier van de ABN AMRO was, kreeg hij de opdracht om het ontwerp van Piet Tauber te verduurzamen en het interieur te herinrichten. Bij de heropening was Tauber (inmiddels lang gepensioneerd) zelf nog aanwezig, waarbij hij enthousiast was over het resultaat. Deze persoonlijke band met het gebouw en Piet Tauber heeft mijn interesse gewekt om de geschiedenis in de scriptie verder te onderzoeken. Ik heb met veel plezier en interesse onderzoek gedaan naar Piet Tauber, zijn achtergrond, theorieën en ontwerpen, waarbij ik veel geleerd heb en waardering heb gekregen voor zijn ontwerpen en architectuur opvattingen.

Graag wil ik mijn docent Herman van Bergeijk bedanken voor zijn tips bij het schrijven en onderzoeken van deze scriptie. Verder wil ik Frans Tauber bedanken voor de tijd die hij heeft vrijgemaakt om met mij over zijn vader en zijn werken te spreken. Het was erg leuk om ook zijn visie over architectuur te horen en zijn eigen interieur ontwerpen te zien. Tot slot wil ik mijn vader, Robert Koppes, bedanken voor alle bouwtechnische informatie over de transformatie, waarin ook het bouwkundige vakmanschap en kennis van Tauber naar voren kwam.

Ruben Koppes

Links figuur 3:
Links de Grote Kerk, rechts de ABN
AMRO aan de Bagijnenstraat ontworpen
door Piet Tauber.

Introductie

In het stadscentrum van Alkmaar ten westen van de Grote Kerk staat het regiokantoor van de ABN AMRO aan de Bagijnenstraat 2. Het gebied rondom de Grote Kerk omvat het oudste gedeelte van het centrum van Alkmaar en is een locatie omringd door monumentale en kenmerkende architectuur. Het grijs-roze natuurstenen bankgebouw is het resultaat van een ingrijpende transformatie van het oude postkantoor. In 1960 ontwierp de Alkmaarse professor en architect Piet Hendricus Tauber het postkantoor en in 1994 maakte hij voor hetzelfde pand een nieuw ontwerp in opdracht van ABN AMRO. Tauber groeide op in twee generaties van architectuurstromingen met aan de ene kant de opkomst van de modernisten, die zich tegen de traditionele vormen en opvatting over de architectuur verzetten, en aan de andere kant de traditionele architectuur waar vakmanschap centraal staat. Tauber kreeg van kinds af aan het vakmanschap van het bouwen mee doordat hij opgroeide in een ambachtsfamilie, waarbij zijn vader meester metselaar en bouwopzichter was. Echter tijdens zijn opleiding in Delft maakte hij kennis met de modernistische architectuur en het streven naar vernieuwing. In veel van Tauber zijn latere werken stelde hij vakmanschap boven alles en was hij zowel traditioneel qua vormgeving als modern omdat hij hierbij geen beroep deed op historische vormen. Het doel van dit onderzoek is om het ontwerp voor het postkantoor en het bankgebouw van Tauber in zijn tijd en locatie te plaatsen. Hierbij wordt voortgebouwd op bestaande literatuur over de geschiedenis van Alkmaar en de bibliografie over Piet Tauber. In dit onderzoek zal aanvullend worden ingegaan op het ontwerp en ontwerpkeuzes voor het postkantoor en het bankgebouw. Met behulp van interviews met Frans Tauber en Robert Koppes is er extra informatie verzameld over de beide projecten. Frans Tauber is de zoon van Piet Tauber en de interieurarchitect van de transformatie tot het ABN AMRO kantoor. Robert Koppes was de projectleider bij Tauber Architecten voor de transformatie van het postkantoor tot het ABN AMRO kantoor. Later, in 2015, heeft Robert in opdracht van ABN AMRO met Koppes Bouwkunde het interieur heringericht en het gehele pand verduurzaamd (energie- en CO2-neutraal). Het onderzoek begint met de achtergrond van Piet Tauber en de achtergrond van zijn vader Hendricus Tauber en wordt vervolgd met onderzoek naar de jeugd en studietijd van Piet, de start van zijn eigen bedrijf 'Tauber Architecten' en zijn theorie 'Bouwen naar opdracht'. Verder wordt ingegaan op de Alkmaarse geschiedenis, in het kort de stedelijke groei en ontwikkeling van vanaf de 10e eeuw. Daarna worden de verschillende plannen voor de herontwikkeling van de historische binnenstad in de 20e eeuw beschreven. Na het literatuuronderzoek wordt er dieper ingegaan op de ontwerpen van het postkantoor en het ABN AMRO kantoor.

1 Architect Piet Tauber

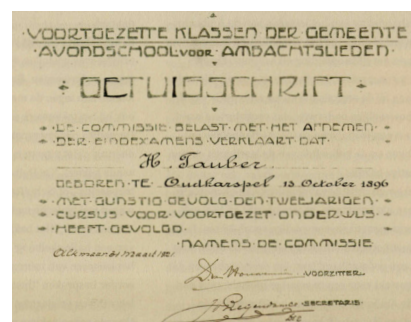
De Alkmaarse architect Piet Tauber is zowel de architect van het voormalig Alkmaarse Postkantoor (1960-1964) als van de latere ingrijpende transformatie tot het ABN AMRO regiokantoor aan de Bagijnenstraat. Architect Piet Hendricus Tauber is geboren op 14 april 1927 aan de Frieseweg in Oudorp, toenmalig een stil plattelandsdorp afgescheiden van Alkmaar door weilanden en de Westfriese Omringdijk. Tegenwoordig is het oude dorp onderdeel van de stad Alkmaar. Hendricus Tauber, de vader van Piet Tauber, werd geboren op 13 oktober 1896, als zoon van een molenmaker en opzichter van het Geestmerambacht, een polder ten noorden van Alkmaar. Piet Tauber kreeg van kinds af aan het ambacht van het bouwen en architectuur al mee van zijn vader maar ook van de broers van zijn vader. Hendricus Tauber werkte tijdens zijn loopbaan als meester metselaar, opzichter en architect.¹

1.1 Ambachtsman en architect Hendricus Tauber

Hendricus Tauber zelf was de jongste in een gezin van zeven kinderen, hij had een zuster en vijf broers. Het was gebruikelijk in het begin van de twintigste eeuw dat de zonen van ambachtslieden ook een ambacht leerden. In het gezin van Hendricus Tauber was dit niet anders. Drie van zijn broers werden timmerman, waarvan er eentje op twintigjarige leeftijd overleed. Een broer volgde zijn vader op als polderopzichter en de ander ontwikkelde zich tot bouwkundig tekenaar bij de gemeente Alkmaar. Zijn andere twee broers werden smid en begonnen een eigen bedrijf. Hendricus Tauber koos na zijn lagere school in Oudkarspel in 1911 ook een ambacht en startte als veertienjarige jongen aan de ambachtsschool in Alkmaar om voor metselaar te leren. In 1914 behaalde hij het metselaars diploma en ging aan het werk als metselaar, waarna hij in 1917 slaagde voor het gezelexamen metselen. In de jaren 1917 en 1918 werd Hendricus Tauber opgeroepen voor militaire dienstplicht waar hij in een vochtige fort Erfprins in Den Helder een longontsteking opliep. Na zijn herstel in een militair hospitaal studeerde hij aan de Burgeravondschool in Alkmaar 's avonds een vervolgopleiding voor metselaars van 1919 tot 1921. In 1925 slaagde hij voor het examen meestermetselaar. Het werkgebied van Hendricus Tauber betrof de kop van Noord-Holland. Hij werkte onder andere als opzichter voor de gemeente Alkmaar, als architect van verschillende woningen in het Schilderskwartier en het Burgermeesterskwartier en als opzichter voor verschillende architecten. Tijdens de oorlog viel het werk in de bouw stil. In deze periode overleefde de familie door het spinnen van wol in ruil voor eten van de boerenfamilie van zijn moederskant. Zoon Piet hielp zijn vader Hendricus daarbij. Na de oorlog overleed Hendricus Tauber op 53-jarige leeftijd op 26 december 1949 als gevolg van een astma aanval.²

Figuur 4:
Piet op schoot bij zijn vader Hendricus Tauber.

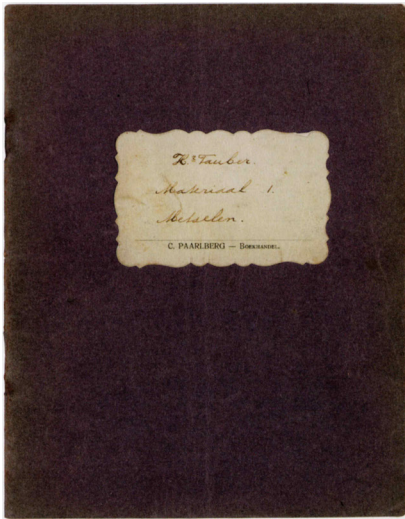
Figuur 5:
Diploma van de Burgeravondschool, 1921.

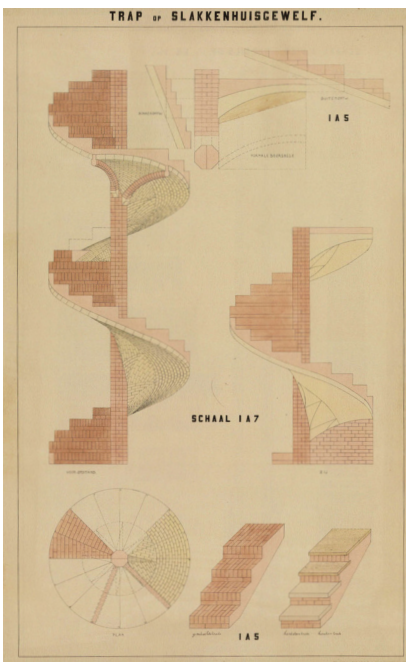
Figuur 6:
Diploma Gezel in het Metselen, 1917.
Mede ondertekend door Pierre Cuypers.

1. David Keuning en Piet Tauber, *Piet Tauber, 1927: Bouwen Naar Opdracht* (Rotterdam: Stichting Bonas, 2012), 8.

2. Dave Wendt en Hendricus Tauber, *Ambachtsman En Architect: Tekeningen Uit de Metselopleiding van Hendricus Tauber* (Rotterdam: Uitg. 010, 2009), 9-11.

Figuur 7:
Het schrift van het vak materialenkennis
van Hendricus Tauber.

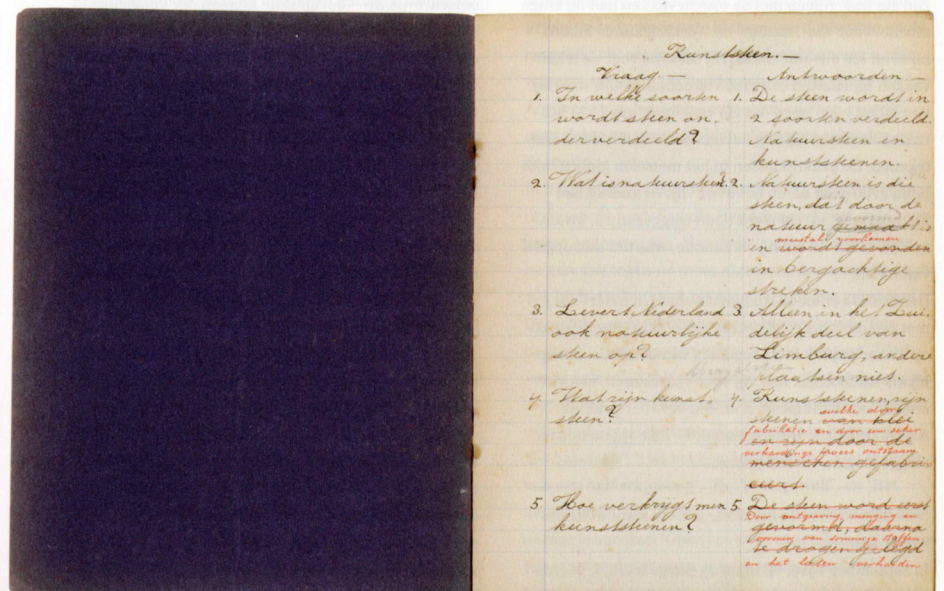
Figuur 8:
Ontwerp tekeningen van een gemetselde
wenteltrap met tonggewelf van het
Meesters examen van Hendricus Tauber.

Links figuur 9:
Het schrift van het vak materialenkennis
van Hendricus Tauber.

Hendricus Tauber bewaarde in een grote vurenhouten kast in zijn werk-kamer alles waar hij gepassioneerd door was en wat hij belangrijk vond. Deze kast bevatte onder andere diploma's, schoolrapporten en schriften met metseltekeningen. Op zolder lag een indrukwekkende verzameling losse metseltekeningen op groot formaat opgerold in grijs papier. Deze tekeningen geven een goed beeld van de bouwkundige opleiding in het begin van de twintigste eeuw. De lessen aan de Alkmaarse Ambachts-school werden gegeven van maandag tot vrijdag van acht tot vijf, en op zaterdag van acht tot 12. Het wekelijkse aantal lessen bedroeg 41,5 uur en was volgens uren tabellen opgedeeld in elf vakken, waarvan aan het hoofd-vak metselen ieder jaar ruim de helft van de uren werd besteed. Andere vakken waren bijvoorbeeld: lijntekenen, vaktekenen, handvaktekenen, handtekenen, projectie leer, werktuigkunde, constructie leer en materia-lenkennis. Uit vier overgebleven schriften van Hendricus Tauber was de inhoud van vier verschillende vakken te achterhalen. Een schrift hiervan staat vol met vragen en antwoorden van het vak materialenkennis. Twee andere schriften staan vol geschreven met informatie over verschillen-de stenen, hun kenmerken, herkomst, fabricage en toepassingen. In het schrift met de titel "Vlakke Meetkunde" staan er voornamelijk berekenin-gen aan de orde van hoeken en elementaire geometrische figuren. Met de gevarieerde tekenlessen, waarbij veel verschillende metseldetails werden getekend, maakte Hendricus Tauber zich het ambacht eigen. In de prak-tijklessen, lag de nadruk op de oefening in het ambacht als fysieke arbeid en handwerk.³

Uit deze verzameling van Hendricus Tauber blijkt de passie voor zijn ambacht en dit heeft zijn zoon Piet Tauber van huis uit meegekregen, zo vertelde Piet later in een interview. Hij bewonderde de hoeveelheid de-tailkennis die een leerling metselaar in het begin van de twintigste eeuw leerde op een ambachtsschool. Tegenwoordig is er bijna geen metselaar

3. Dave Wendt en Hendricus Tauber, *Ambachtsman En Architect : Tekeningen Uit de Metselopleiding van Hendricus Tauber* (Rotterdam: Uitg. 010, 2009), 9-11.

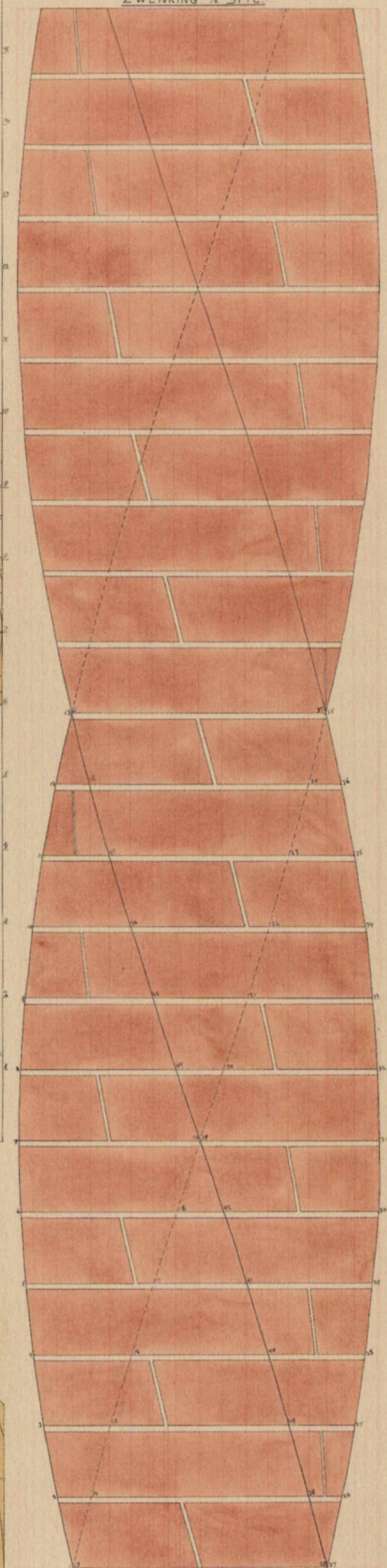
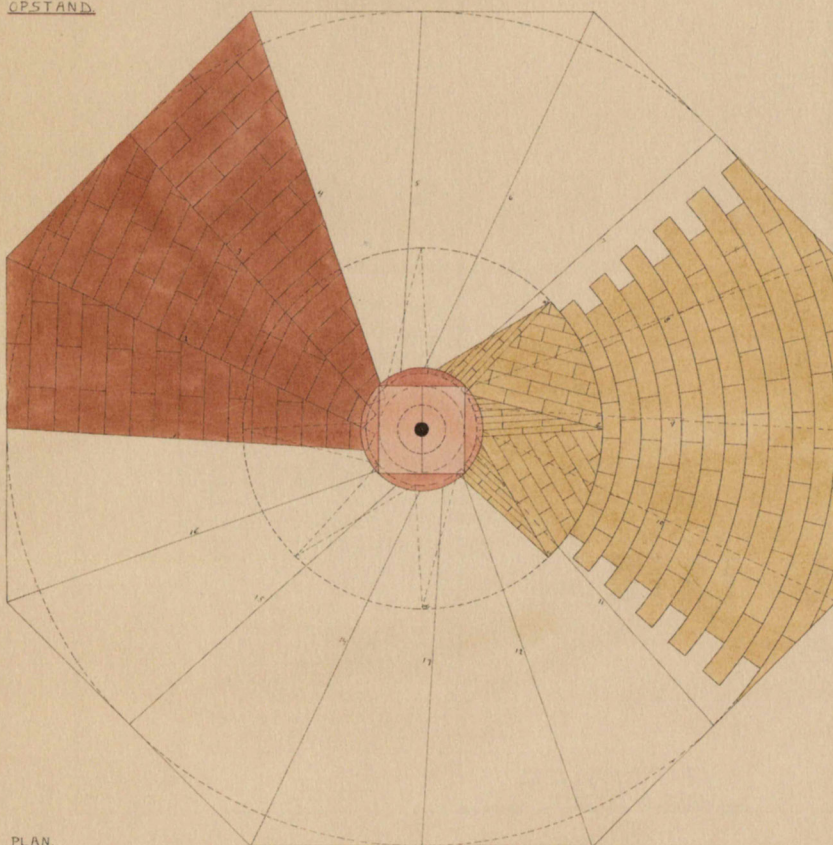

VRUORACENDE TRAP OP GEWROGENEN SPIL.

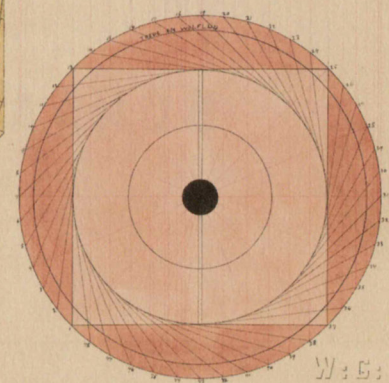
ZWENKING Y SPIL.

SCHAAL 1-A 3

OPSTAND.

PLAN.

W:E:

Links figuur 10:
Ontwerp tekeningen van een gemetselde
wenteltrap met tonggewelf van het
Meesters examen van Hendricus Tauber.

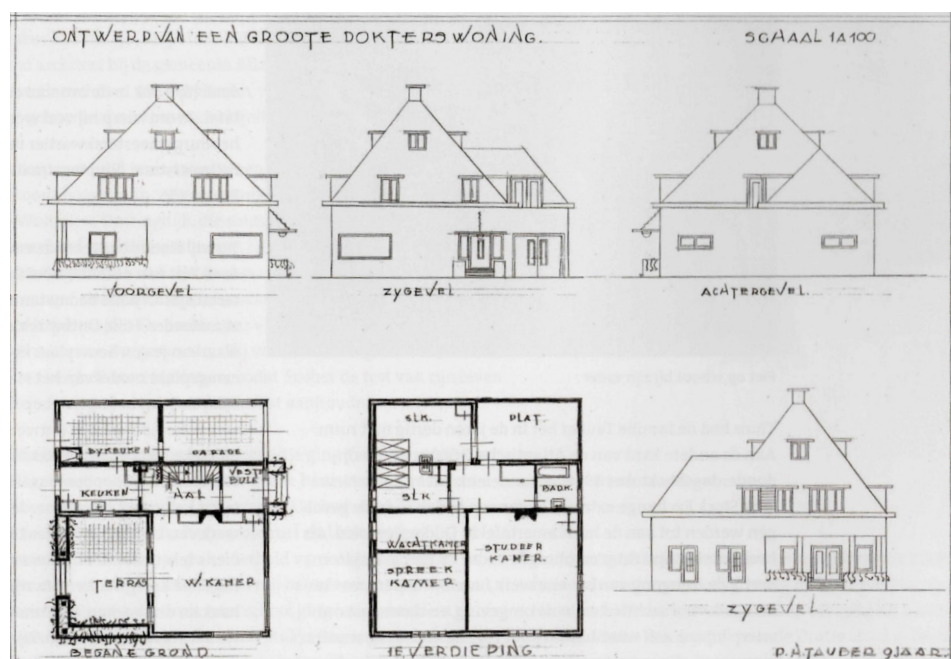
of architect die nog zo gedetailleerd met een bouwkundig materiaal kan ontwerpen en omgaan. Een voorbeeld van de vakkennis is het meesters examen van Hendricus Tauber waarbij hij een gemetselde wenteltrap met een slakkenhuis gewelf moest ontwerpen. De vlechtingen van dit metselwerk moesten allemaal eenders zijn. Voor dit ontwerp is een beschrijvende meetkunde nodig, iets waar men tegenwoordig geen kennis meer van heeft. De periode van 1910-1920 was een climax van een vakmanschap van bouwen met gemetselde muren en houten balken wat al begonnen was in de 15e en 16e eeuw na de periode van houten huizen. Dit vakmanschap is steeds meer en meer geperfectioneerd met een uiteindelijke climax in het begin van de twintigste eeuw.⁴

1.2 Jeugd en studietijd Piet Tauber 1927-1953

In de jaren dertig had de familie Tauber, net als velen in Nederland, het niet ruim thuis als gevolg van (beurs) crisis. In deze periode werkte Hendricus Tauber naast bouwkundig opzichter ook aan verschillende overbruggende projecten als bouwkundig tekenaar voor architecten in de omgeving. Daarbij tekende hij in de avonduren thuis op een bord aan de huiskamertafel en ontwierp zo verschillende woningen in het Schilderskwartier en Burgermeesterskwartier in Alkmaar. Terwijl Hendricus tekende en Stijntje zat te naaien of lezen, maakte Piet aan dezelfde huiskamertafel zijn huiswerk. Naast zijn huiswerk tekende Piet ook vaak kabouterhuisjes in holle boomstammen of knutselde hij samen met zijn moeder. Zo maakte ze bijvoorbeeld samen een model van het stationsgebouw op luchthaven Schiphol. Het tekenwerk van zijn vader trok vooral de aandacht van Piet en keek hij vaak 's avonds met belangstellende ogen naar het tekenbord met de gemaakte tekeningen van zijn vader. De interesse voor het tekenwerk van zijn vader viel Hendricus ook op en gaf daarom

4. KunstNetTV, "Ruimtelijke Structuren van Architect Piet Tauber," <http://www.kunstnet.tv/Alkmaarse-Architect-Piet-Tauber.htm>, 2002, <https://youtu.be/qcYscU2ysTo>.

Rechts figuur 11:
Piets allereerste bouwkundige tekening:
een ontwerp voor een dokterswoning uit
1936. Getekend op het tekenbordje met
haak en driehoek die hij op zijn negende
verjaardag van zijn vader had gekregen.

Piet op zijn negende verjaardag een tekenbordje met een haak en driehoeken. Al vrij snel kon Piet plattegronden op schaal 1:100 tekenen en begon hij met het tekenen van projecten van zijn vader. Hendricus was hiervan zo onder de indruk dat hij een keer een blauwdruk van de tekening van Piet heeft laten maken. Zo tekende Piet zijn eerste bouwkundige tekening al op 9-jarige leeftijd van een ontwerp voor een dokterswoning uit 1936.⁵

De Duitse inval op 10 mei 1940 in de tweede wereldoorlog had in eerste instantie weinig invloed op het leven van Piet. Zijn school aan het HBS, de hogere burger school, ging gewoon door, al veranderde zijn rooster wel. De ene week had hij les in de ochtend en de andere week weer in de middag. Doordat de Paardenmarkt, de gevestigde locatie van het HBS, bezet werd door de Duitsers veranderde de locatie van de lessen. Soms kreeg Piet les aan de Paardenmarkt maar ook aan de Vondelschool. Ondertussen bleef Piet thuis in zijn vrije uren tekenen en werd het ontwerpen van gebouwen zijn belangrijkste hobby. Op zestienjarig leeftijd ontwierp hij een romantisch huisje midden in het land in Oudorp. Voor dit ontwerp was hij geïnspireerd door de Gooise landhuizen van Jan Rebel vanwege hun zichtbare eiken balken. Een andere architect die later een inspiratiebron voor Piet Tauber zou zijn, was Rietveld. Hij las hierover in het Bouwkundig Weekblad waarop zijn oom was geabonneerd. De ruimtelijke composities met witte vlakken, het constructivisme en de ruimtelijke zuiverheid in de ontwerpen van Rietveld maakte indruk op Piet. In de schoolopstellen schreef Piet Tauber dan ook over Rebel en Rietveld. De oorlog begon ondertussen steeds meer invloed te krijgen op het schoolleven. Zo was het meest blijblijvende moment toch wel de les van meneer van Mossel, waarin hij uit de les werd gehaald door de directeur Massink. Directeur Massink nam de les over omdat het niet meer was toegestaan voor Joodse leraren om les te geven. Het waren zijn laatste minuten als leraar en het kon niet eens wachten tot na de les. De vierde klas in 1944-1945 was het meest chaotische jaar waarbij de school zelfs na de bevrijding van Zuid-Nederland in september gesloten werd. Met het gevoel van de bevrijding dichtbij volgde de meest verschrikkelijke en koudste winter. Na de oorlog realiseerde Piet pas hoeveel geluk hij had gehad en hij zich relatief rustig had kunnen verdiepen in wat later zijn vak zou worden, terwijl duizenden jongens van maar een paar jaar ouder rond Arnhem en Nijmegen sneuvelen, vechtend voor onze bevrijding.⁶

Met zijn HBS-diploma op zak wilde Piet Tauber graag beginnen aan de opleiding Bouwkunde. Direct na de oorlog hadden studenten in deze richting de keuze uit twee opties: de MTS gevolgd door de VHBO, vergelijkbaar met wat nu de HTS en de academie voor bouwkunst is, en de TH in Delft, wat nu de TU Delft is. Hendricus Tauber had Piet aangeboden zijn opleiding aan de MTS te financieren wanneer hij deze zou kiezen. On-

5. David Keuning en Piet Tauber, *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht* (Rotterdam: Stichting Bonas, 2012), 8-10.

6. David Keuning en Piet Tauber, *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht* (Rotterdam: Stichting Bonas, 2012), 19.

danks het aanbod van zijn vader was de keuze voor Piet nog niet gemaakt en besloot hij daarom om Gerrit Rietveld een brief te sturen met de vraag welke opleiding de beste keuze was. Waarop Rietveld antwoorde met het advies om te kiezen voor de MTS omdat de opleiding in Delft 'oud en katholiek' zou zijn. Met deze opmerking bekritiseerde hij de Delftse school van Granpré Molière. Molière was in de eerste jaren na de oorlog de enige hoogleraar architectuur aan de TH waardoor zijn traditionele ontwerp-opvattingen de basis van de architectuuropleiding vormden. Uiteindelijk koos Piet toch voor de TH in Delft met de doorslaggevende reden dat enkele klasgenoten uit Alkmaar ook naar Delft gingen. Piets grootvader sprong hiervoor bij om deze keuze financieel mogelijk te maken.⁷

Piet die jarenlang aan de huiskamertafel woonhuizen had geschetst, verwachtte hier in Delft intensiever mee verder te gaan. Echter bleek de praktijk anders. Zo moesten eerste- en tweedejaars studenten zich eerst verdiepen in de theorie en de geschiedenis van het vak. Piet en een groepje andere studenten wonden zich op over het bestaande curriculum en de manier van les geven. Het groepje studenten schreef daarom een brief naar J.J.P. Oud waarin het groepje de geleverde kritiek van Oud op de ouderwetse Delftse opleiding onder leiding van Granpré Molière, steunden. Oud schreef in die periode voor de "*Groene Amsterdammer*" en schreef een week later over de brief van de teleurgestelde Delftse studenten. Een ander groepje vierdejaars studenten genaamd Semper Spatium zette zichzelf ook in voor de vernieuwing van het curriculum. De brief van Piet en zijn vriendengroep was een onbesuisde en tactloze actie die vooral bij de groep Semper Spatium niet goed viel. De groep was bang aangezien te worden voor het groepje "Delftse studenten" waar Oud het over had. Piet kreeg spijt van de actie van zijn vriendengroep en besloot langs Granpré Molière te gaan om zijn verontschuldiging aan te bieden. Dit was tevens ook zijn eerste persoonlijke ontmoeting met de hoogleraar. De reactie van Granpré was vriendelijk. Hij stelde Piet gerust dat de actie geen consequenties zou hebben voor de rest van zijn studie. Verder ging Piet ook nog langs bij Oud, die hem op het hart drukte dat als hij later in Delft toch nog problemen zou ondervinden hij het hem moest laten weten. Oud wilde in dat geval Granpré wel bellen, 'want die kende hij goed'. Vlak daarna sloot Piet zich aan bij 'Klein Semper Spatium'. Het volgende studiejaar begon de strijd voor vernieuwing van het curriculum al zijn vruchten af te werpen. Zo werden J.H. van den Broek, J. Berghoef en G. Holt in 1947 als hoogleraar benoemd. Vooral Van den Broek en Holt waren goede representanten van de nieuwe Nederlandse architectuur in dat moment.⁸

In 1948 ging Piet als eerst op excursie met studentenvereniging Stylos naar Parijs onder leiding van Holt. Voor de excursie werd door de deelnemende studenten voorafgaand een reisgids gemaakt met verschillende

7. David Keuning en Piet Tauber, *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht* (Rotterdam: Stichting Bonas, 2012), 21.

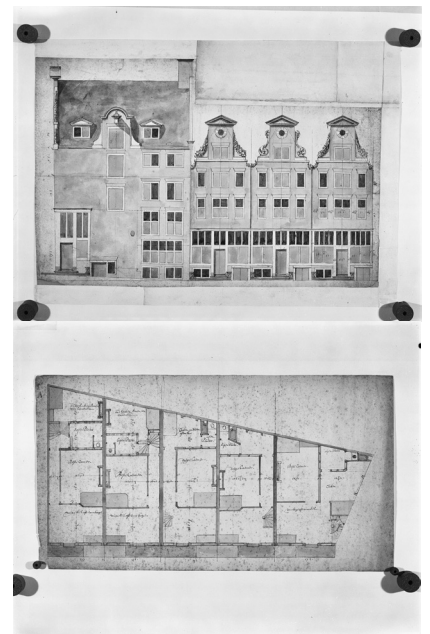
8. David Keuning en Piet Tauber, *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht* (Rotterdam: Stichting Bonas, 2012), 22-23.

gebouwen die ze wilden bezoeken. Het jaar daarop, in 1949, ging Piet weer op excursie met Stylos, ditmaal naar Denemarken onder leiding van Van den Broek en J.T.P. Bijhouwer. De heldere en eenvoudige vormtaal van de Deense architectuur spraken Piet aan en eenmaal terug in Delft verwerkte hij zijn nieuwe ervaringen in de eerstvolgende ontwerp-opgave. De excursies naar verschillende locaties binnen Europa werden georganiseerd om zo bekende projecten vanuit boeken te bezoeken.⁹ De ervaring, geur, lichtinval, schaal, kleur en gevoel van ruimtes is niet waar te nemen van plaatjes in boeken. Door de gebouwen fysiek te bezoeken konden de studenten daadwerkelijk over de architectuur praten en niet alleen over een foto van het gebouw. De bestudeerde architectuur was voornamelijk Europees. Architecten en ontwerpen van buiten Europa zoals Frank Lloyd Wright waren alleen bekend uit boeken. Excursies naar steden en bekende ontwerpen is een onderwerp waar tegenwoordig bijna geen nadruk meer op ligt in de architectuuropleiding. In een periode waarin elke student en architect via het internet wordt overspoeld met foto's van alle architectuur van over de hele wereld is het bestuderen door fysiek ervaren en waarnemen van architectuur een zeer waardevolle aanvulling op het curriculum. Het internet maakt de wereld klein en zorgt mede voor wereldwijde collectieve architectuur en stedenbouw. In Hong Kong, Dubai en Londen staan bijvoorbeeld dezelfde soort wolkenkrabbers. Door de nieuwe technieken is alles mogelijk en zijn steden niet meer afhankelijk van lokale materialen en klimaten.¹⁰

In zijn vierde studiejaar schreef Piet een scriptie over de Nederlandse zeventiende-eeuwse architect Philip Vingboons bij architectuurhistoricus Engelbert Hendrik ter Kuile. De relatie tussen de doorsnede en plattegronden van de Amsterdamse bouwmeester interesseerden Piet. Vingboons doorzag bij zijn ontwerpen goed de relatie tussen plattegrond en doorsnede, waardoor behaaglijke vertrekken ontstonden door het plaatsen van kanten uitgesneden ramen. Verder spraken de ordening van de vertrekken en de rechte lijnen in de plattegronden Piet ook aan. Een ander aspect van de architectuur van Vingboons is dat dat zijn ontwerpen mooi konden verouderen, een ontwerpaspect dat Piet zelf ook later belangrijk begon te vinden. Door zijn scriptie over Vingboons kwam Piet tot het besef dat hij, ondanks het streven naar modernisering van het curriculum, de historische voorbeelden uit de architectuur niet wilde vergeten. In tegenstelling tot sommige van zijn andere studiegenoten zocht hij geen breuk met het verleden maar omarmde hij deze om over zoveel mogelijk architectonische ontwerpmiddelen te beschikken. Hij leerde net zo graag van Vingboons als van zijn eigen contemporaine medestudenten.¹¹

Figuur 12:
St. Luciensteeg ontworpen door Philip Vingboons.

Figuur 13:
Ontwerptekeningen St. Luciensteeg Philip Vingboons.

9. David Keuning en Piet Tauber, *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht* (Rotterdam: Stichting Bonas, 2012), 23.

10. Frans Tauber, Interview over Piet Tauber en zijn ontwerpen aan de Bagijnestraat, interview door Ruben Koppes, 18 januari, 2021.

11. David Keuning en Piet Tauber, *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht* (Rotterdam: Stichting Bonas, 2012), 24.

In het studiejaar 1950-1951 werkte Piet drie maanden op het bureau Berghoef & Klarenbeek en vervolgens negen maanden op het bureau van Van den Broek. Begin 1952 zat Piet bij Van den Broek voor een assistentie-gesprek over een ontwerpogave voor een kunsthandel aan het Rokin in Amsterdam. Van den Broek was de voorzitter van de Nederlandse CIAM en wilde graag een Nederlandse student van de TH naar de CIAM-summerschool in Venetië sturen. Van den Broek vroeg Piet of hij daar interesse voor had. De zomerschool zou zes weken duren in september en oktober. Piet had zich echter net ingeschreven voor een excursie naar Zweden met Stylos en antwoorde daarom dat hij helaas geen geld had voor een tweede reis. Hierop antwoorde Van den Broek door tweehonderd gulden (= ca € 800 in 2021) uit zijn portemonnee te halen en deze naar Piet toe te schuiven. Samen met de hulp van Grietje, zijn vrouw, kon Piet alsnog naar de CIAM-summerschool. Vlak voor de zomerschool gingen Piet en Grietje, die pas gehuwd (1951) waren naar Verona, Vicenza en Milaan. Samen met een andere Nederlandse jongen, J. Stolka, van het HBO volgde Piet de zomerschool in Venetië. Tijdens de zomerschool maakte ze verschillende excursies naar villa's van Palladio en mochten deze zelfs van binnen bekijken, wat in die tijd bijzonder was omdat deze niet waren opengesteld voor het publiek. Terug in Delft vertelde Piet trots aan Ter Kuile over zijn reis waarop hij zeer verast antwoorde dat het hem nooit gelukt was om in een van de villa's naar binnen te gaan.¹²

Figuur 14:
Tijdschrift van de Historische Vereniging Alkmaar. De St. Laurens weerspiegeld in het door de Alkmaarse architect Piet Tauber ontworpen gebouw van de ABN AMRO aan de Bagijnenstraat.

In Piet zijn laatste studiejaar in 1953 moest hij een stedenbouwkundig project maken onder begeleiding van Granpré Molière. Het stedenbouwkundig project omvatte het gebied rondom de Grote Kerk in Alkmaar, een bekend terrein voor de Oudorpse Piet Tauber. Voor dit gebied had Dudok al een reconstructie plan gemaakt in de jaren dertig maar dit was nooit uitgevoerd. Piet had in zijn plan een ruime boog rondom de kerk als bescheiden binnenring bedacht waarbinnen hij een winkelgebied plande. In het plan was er ook een schouwburg en het stadhuis ontworpen. Zeven jaar later toen Piet de opdracht kreeg voor het postkantoor in Alkmaar toonde hij het gemaakte plan in zijn studententijd onder leiding van Granpré Molière aan de stedenbouwkundig adviseur Wieger Bruin. Uiteindelijk werd de helft van het plan gerealiseerd. In het tijdschrift “Oud Alkmaar” vertelde Piet over het plan uit zijn studenten tijd: “Het was een typisch plan voor de jaren vijftig, toen er nog maar 200.000 auto's waren in heel Nederland”.¹³ Op 18 december 1953 studeerde Piet af voor de opleiding Bouwkunde aan de Technische Hogeschool Delft. Vanwege zijn studie Bouwkunde had Piet uitstel gekregen van militaire dienstplicht, maar werd na het behalen van zijn diploma toch nog opgeroepen. Hij had echter tijdens zijn studietijd al een kleine praktijk opgebouwd en kreeg hiervoor werkverlof. Eerst alleen op zaterdagmorgen maar later ook op de vrijdag. Hierdoor zat een officiersopleiding er niet in en werd hij overge-

12. David Keuning en Piet Tauber, *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht* (Rotterdam: Stichting Bonas, 2012), 26.

13. Historische Vereniging Alkmaar, “Een Interview Met de Alkmaarse Architect Piet Tauber,” ed. Marlies ten Berge and Harry de Raad, *Oud Alkmaar* 26, nr. 2 (2020).

plaatst naar Rijkswaterstaat in Den Haag. De oude en kleine kazerne bood weinig ruimte waardoor Piet thuis in Rijswijk kon slapen. In de avonden kon er dan getekend worden en was de dienstplicht nauwelijks een belemmering tijdens de start van een eigen praktijk. Tijdens de studiekeperiode had van Berghoef Piet aangeraden zich na zijn studie te vestigen in zijn geboorteplaats Alkmaar omdat in de kop van Noord-Holland nagenoeg geen architecten gevestigd waren die hadden geleerd grotere gebouwen te ontwerpen. Piet had dit advies ter harte genomen en werkte tijdens zijn dienstplicht aan een ontwerp voor een eigen woonhuis met kantoor in Alkmaar.¹⁴

1.3 Bureau Tauber Architecten - Bouwen naar opdracht

Links figuur 15:
Staand van links naar rechts: Johan Bakker, Martin Weertman, Huub Thomas, Max van Son. Zittend van links naar rechts: Frans Tauber, Guus Küpfer, Piet Tauber.

In 1955 vestigde Tauber zich als architect in het zelfontworpen woonhuis aan de Westerweg 172 onder de naam “Ir. P.H. Tauber, architect”. Na zes jaar, in 1961, verhuisde het bureau naar de Beatrixlaan in Alkmaar. Nadat Piet was aangesteld tot hoogleraar aan de TH in Delft veranderde de bureaunaam naar “Architectenbureau Prof. Ir. P.H. Tauber NV”. Voorop stond dat elke ontwerpende architect van het begin tot het einde van de opdracht persoonlijk betrokken hoorde te zijn bij de bouwopgave. Hierdoor kregen de architecten een steeds meer zelfstandige functie. Wat leidde tot een nieuwe naam: “Architectenbureau Tauber Alkmaar BV”. De BV was eigendom van de Stichting Architecten Werkgemeenschap Tauber. In de zomer van 1990 veranderde de naam van het bureau naar “Tauber Architecten BV”. Op dat moment waren er zeven architecten werkzaam onder Tauber. Zij ontwikkelden in onderling overleg hun eigen projec-

14. David Keuning en Piet Tauber, *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht* (Rotterdam: Stichting Bonas, 2012), 27-31.

ten, waarbij ze bijgestaan werden door een projectleider. De projectleider kon zich laten assisteren door 1 of meer medewerkers. Verder zorgde een medewerker uit de groep bouwbegeleiding voor de externe coördinatie en de administratieve begeleiding (kostenraming, begroting, bestek, kostenbewaking).¹⁵ Tauber Architecten stond bekend om de theorie en architectuur opvatting “bouwen naar opdracht” van Tauber. De theorie “bouwen naar opdracht” ontwikkelde Tauber al vrij snel tijdens zijn studie en in de begin jaren van zijn praktijk. Ook bij zijn aanstelling als hoogleraar aan de TH in Delft in 1964 was dit de titel van zijn intreerede. In deze theorie wordt opdracht niet geïnterpreteerd in de klassieke betekenis van bevel, maar in de betekenis van de (toekomstige) functie van een gebouw. Volgens Tauber drukt “opdracht” het totale complex van factoren sterker uit dan “functie”. Het totale complex van factoren bestaat uit vijf gebondenheden die bij elke ontwerpogave terugkomen. Deze gebondenheden zijn: een functionele gebondenheid, een lokale gebondenheid, een fysische gebondenheid, een sociale gebondenheid en een culturele gebondenheid. Hij eindigt zijn intreerede ook met zijn mening dat architectuur een vak is waar de menselijke verhoudingen en activiteiten altijd in het oog gehouden moeten worden: “Architectuur is een vak van ontmoetingen, ontmoetingen van ruimte en materie, van bouw delen, van installaties, van tegenstrijdige belangen en eisen, van ontmoetingen met stad en land en – juist nu in onze tijd – van ontmoetingen met en van mensen. En ontmoetingen vragen om harmonie.” Het menselijke aspect van de architectuur is tevens belangrijk voor het behoud van het ontworpen gebouw, zo is de maatschappelijke appreciatie volgens Tauber de beste bescherming van een ontwerp.¹⁶ In 1997 heeft de architectuurhistoricus Auke van der Woud een boek heeft geschreven over waarheid en karakter in de architectuur. Hierbij vindt Tauber dat de architectuur expressie moet geven aan het karakter van de functie, terwijl het bij architecten zoals Berlage en Cuypers gaat om waarheid. Berlage probeert steeds met een bepaalde opbouw van materialen een gebouw te maken waarbij de compositie zich herhaalt bij verschillende opgaves. Een voorbeeld hiervan zijn de ontwerpen van het Rijksmuseum en het Centraal station van Cuypers, beide gebouwen zijn qua uitstraling hetzelfde maar hebben toch een totaal verschillende functie.¹⁷

Het gezicht van bureau Tauber Architecten in 1990:

Het gezicht van bureau Tauber is een mentaliteit.

Architectuur is een vak van ontmoetingen;

ontmoetingen van mensen

ontmoetingen van mensen met ruimte

15. Hilde De Haan, Ids Haagsma, en Tauber Architecten (Alkmaar), *Tauber Architecten : Bouwen Naar Opdracht* (Haarlem: Architext, 1990), 11.

16. David Keuning en Piet Tauber, *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht* (Rotterdam: Stichting Bonas, 2012), 42-43.

17. KunstNetTV, “Ruimtelijke Structuren van Architect Piet Tauber,” <http://www.kunstnet.tv/Alkmaarse-Architect-Piet-Tauber.htm>, 2002, <https://youtu.be/qcYscU2ysTo>.

ontmoetingen van mensen met materiaal

ontmoetingen van ruimte en materiaal

ontmoetingen van ruimte met ruimte

ontmoetingen van materiaal met materiaal

Bij ontmoetingen is het zo dat het onverwachte en de spontaniteit ervan ons leven verrijkt.

Elke opdracht kent een plaatselijke gebondenheid (de situatie), sociale gebondenheid (de menselijke beleving), functionele gebondenheid (de aard van het gebruik), de fysische gebondenheid (materiaal, ruimte, klimaat) en een culturele gebondenheid (land, tijd, maatschappij). Deze vijf gebondenheden en hun verfijningen zijn bij elke opdracht weer anders waarbij ook hun onderlinge relevantie wisselt per object. Het complex van ontmoeting en de spontaniteit hiervan is een factor die in de samenstelling van een gebouw en van de architectuur behouden moet worden. Hierbij wordt er vertrouwd op de intuïtie en de opgebouwde kennis van de architect in het bijeenbrengen van een veelheid zeer verschillende zaken tot iets wat er als een eenheid uitziet. Het vertrouwen hierin is vervolgens de basis voor de werkwijze waarbij de architecten volledig zelfstandig naast elkaar werken en zo de projecten te behartigen. Dit heeft voor de opdracht en het daaruit voortvloeiende bouwwerk twee positieve gevolgen. Namelijk, de betrokkenheid van de ontwerper is groter en het werk krijgt van het begin tot eind een continue begeleiding. Door de medewerkers eigen verantwoordelijkheid te geven voor hun eigen werkgebied ontstaat een natuurlijke betrokkenheid en arbeidsvreugde binnen het bedrijf. Er is een natuurlijke hiërarchie en nauwelijks een formele.¹⁸

18. Hilde De Haan, Ids Haagsma, en Tauber Architecten (Alkmaar), *Tauber Architecten : Bouwen Naar Opdracht* (Haarlem: Architext, 1990), 8-9.

2 Alkmaar Bagijnenstraat

Het huidige ABN AMRO regiokantoor, het voormalige postkantoor, ligt aan de Bagijnenstraat in het stadscentrum van Alkmaar naast de Grote Sint-Laurenskerk. De geschiedenis van deze locatie in Alkmaar gaat terug tot de tiende eeuw. Destijds was Alkmaar slechts een kleine nederzetting gelegen op een grote noord-zuid gerichte strandwal, van Alkmaar tot Limmen. De locatie was gunstig omdat dit een kruispunt van waterverbindingen was. Via het Voormeer en de Zeglis was er verbinding met de oostelijk van Alkmaar gelegen Schermer, waaruit ook de Zuiderzee bereikt kon worden. Aan de westkant van Alkmaar lag het visrijke, ondiepe Berger- en Egmondermeer. De betekenis van de naam Alkmaar is waarschijnlijk ook afgeleid uit het omringende water, zo betekend Alkmaar letterlijk “modderig meer” of “modderig water”. Naast het water was Alkmaar ook goed te bereiken via landwegen. Op de strandwal lagen doorgaande wegen die nu beter bekend zijn als de Kennemerstraatweg en de Westerweg.¹⁹

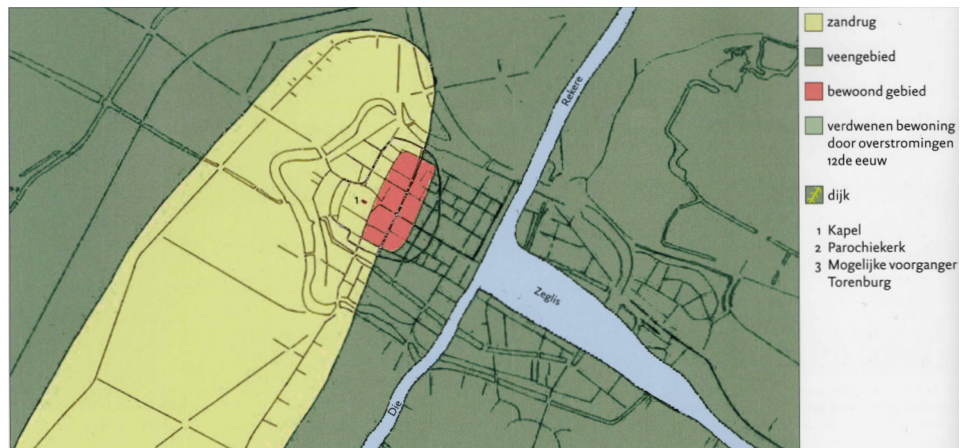

Links figuur 16:
'De kaart van Hollands Noorderkwartier in 1288'. G. de Vries Azn., 1864. Reproductie uit ca. 1955.

In 1254 verleende Rooms-koning Willem II als graaf van Holland stadsrechten aan Alkmaar, een mijlpaal voor de snelgroeïende nederzetting. Alkmaar was een goede uitvalsbasis voor de strijd tegen het onafhankelijke West-Friesland. Het was dan ook geen toeval dat een maand nadat Willem II een belangrijk gevecht tegen de West-Friezen had gewonnen de stadsrechten aan Alkmaar verleende. Met het stadsrecht vormde de stad een afzonderlijke rechtsgemeenschap afgescheiden van het omringende platteland en werd de stad ontzien van tolheffing in Holland. De stad begon zich nu steeds meer uit te breiden, zo ook de waterwegen. Rond 1200 werd er een dam met een sluis gelegd in de Rekere, waarbij er een rentmeesters woning en een molen werd gebouwd. De molen en de woning vormde samen het oostelijke gelegen centrum. Inmiddels had de westelijke kern van Alkmaar stedelijke trekken gekregen met als grootste gebouw de Grote Kerk. De stad breidde zich verder uit in oostelijke richting naar het Voormeer en de Zeglis. Om in het oostelijke stadsdeel overstromingen te voorkomen werd het gebied ter hoogte van de Houutil, Boterstraat en de Langestraat rond 1300 flink opgehoogd. De strijd tegen water is terug te zien in de hele omgeving rondom Alkmaar door verschillende dijken. Een voorbeeld hiervan is de in de twaalfde eeuw aangelegde dijk rondom

19. Harry de Raad en Paul Post, *Historische Atlas van Alkmaar : Marktstad Tussen Duin En Polder* (Nijmegen: Vantilt, 2018), 8.

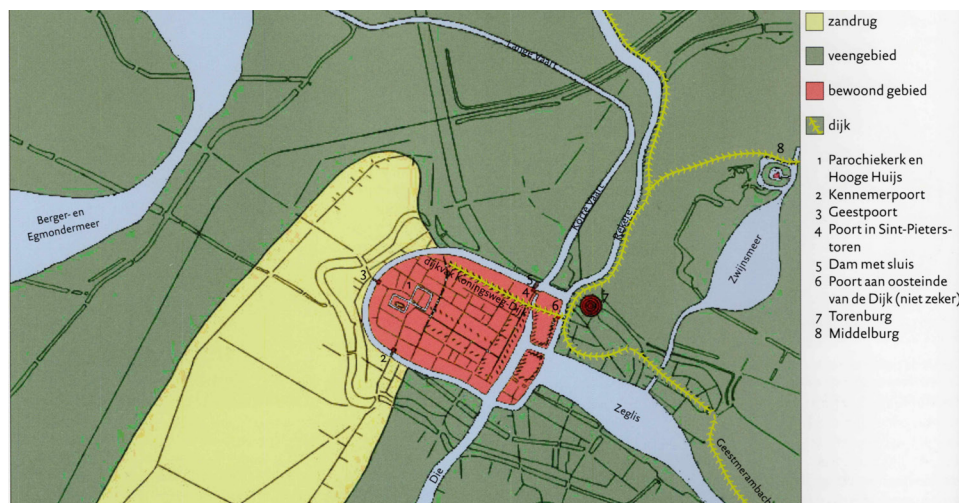
Rechts figuur 17:
Alkmaar rond 1000. Bij de nederzetting
komen twee riviertjes samen: het Zeglis
vanuit het oosten en de Die vanuit het
zuiden.

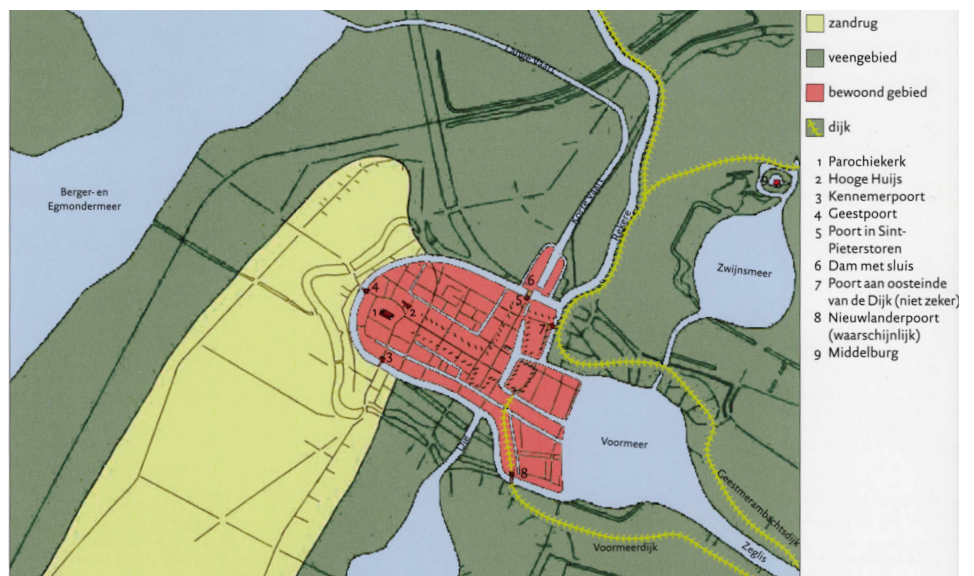
Rechts figuur 18:
Alkmaar rond 1200. Alkmaar groeide
flink in de elfde eeuw maar in de twaalfde
eeuw ging de lager gelegen oostelijke helft
verloren door een overstroming.

Rechts figuur 19:
Alkmaar rond 1300. Rondom de stad
hebben zich inmiddels meren gevormd:
ten noorden het Zwijnsmeer, ten zuiden
het Achtermeer en westerlijk het Berger-
en Egmondermeer.

Rechts figuur 20:
Alkmaar rond 1400. De stad breidt zich
uit in oostelijke richting. De meren rond-
om de stad zijn door oeverafslag groter
geworden.

het Geestmerambacht, die later in de dertiende eeuw onderdeel werd van de grotere Westfriese omringdijk. De stad bleef zich uitbreiden in oostelijke richting, waarbij de Alkmaarders bewust het drassige gebied aan de oever van de Zeglis en het Voormeer opzochten. Via het Zeglis was Alkmaar verbonden met een groot regionaal handelsnetwerk en zorgde voor economische welvarendheid. Aanvankelijk waren huizen nog gemaakt van hout maar door de toenemende economische welvarendheid van Alkmaar in de veertiende eeuw, werd er meer gebouwd met baksteen. Er ontstonden verschillende grote bakstenen huizen op de Langestraat, Houttil en Boterstraat. De bebouwing van de binnenstad varieerde van grote stenen huizen, bedrijfspanden tot kleine houten woningen. Aan het einde van de veertiende eeuw steeg het aantal huizen in de stad met een derde, van 1074 naar 1477, in een relatief korte periode van 25 jaar. De uitbreiding concentreerde zich opnieuw in het oostelijke stadsdeel. In deze periode was Alkmaar qua grootte vergelijkbaar met steden zoals Hoorn en Gouda.²⁰

2.1 De ontwikkeling van Alkmaar

Met het toenemende aantal huizen in Alkmaar rond het einde van de veertiende eeuw groeide ook de Alkmaarse bevolking. Dit leidde tot de vergroting van de parochiekerk. De tufstenen kerk uit de twaalfde eeuw werd daarom in de veertiende eeuw verlengd. Zo werd er aan de zuidkant een nieuwe kerk gebouwd, gewijd aan Sint Matthias. Deze kerk stond direct naast de oude kerk waardoor er een dubbelkerk ontstond. Een eeuw later, tussen 1458 en 1468, werd er een nieuwe hoge kerktoren opgericht. De kerktoren bleek echter het gewicht van de klokken niet te kunnen dragen waardoor de toren kort na oplevering instortte. Na het instorten van de kerktoren werd besloten een geheel nieuwe kerk te bouwen, gewijd aan Sint-Laurentius. De nieuwe kerk werd gebouwd in de stijl van de Brabantse gotiek.²¹ Sint Laurentius (ca. 225-258) is een van de meest vereerde martelaren van de kerk van Rome. Laurentius was als jongeman leerling-protégé van een romeinse aartsdiaken. Na verloop van tijd werd hij tot aartsdiaken benoemd door de paus, waardoor hij verantwoordelijk werd voor de kerkelijke bezittingen. Laurentius, zijn leraar en zes andere diakens werden slachtoffer van de christenvervolging van keizer Valerianus. Volgens het antieke geschrift "*Passio Sancti Polycronni*" had de keizer het tijdens de vervolging gemunt op de kerkelijke schatten. Laurentius was hier achter gekomen en had alle kerkbezittingen en kostbaarheden onder de armen van Rome verdeeld. Tijdens zijn publieke verhoor wees hij naar de ouderen, de wezen en de zieken van Rome en zei: "Zij zijn de schat van de Kerk". De beulen probeerde hem mentaal te breken door hem te folteren, maar zonder resultaat. Vervolgens besloten de beulen hem op een ijzeren rooster boven een vuur te leggen om hem levend te verbranden.

20. Harry de Raad en Paul Post, *Historische Atlas van Alkmaar : Marktstad Tussen Duin En Polder* (Nijmegen: Vantilt, 2018), 10-14.

21. Harry de Raad en Paul Post, *Historische Atlas van Alkmaar : Marktstad Tussen Duin En Polder* (Nijmegen: Vantilt, 2018), 16.

Na enkele minuten zou Laurentius hebben geroepen: *“Ik ben gaar aan deze kant. Draai me maar om en daarna kan je me opeten”*. Wegens deze moedigheid werd Sint-Laurentius in het vervolg gezien als de beschermheilige of patroon van de stad Alkmaar. Hiernaast word hij ook vereerd als beschermheilige van de bibliothecarissen, boekhouders, armen en alle die met vuur werken.²²

Opvallend voor de stedelijke ontwikkeling van Alkmaar in de late middeleeuwen was de aanwezigheid van kloosters in de stad. De oudste kloosters van de stad behoorden tot de volgers van de derde regel van Sint Franciscus. Het oudste klooster in de stad heette het Sint Catharina klooster, later vaak het Oude Hof genoemd. Het klooster werd gesticht in 1394, het bestond slechts uit een huis met een tuin en lag naast de Grote Kerk op de plek van de huidige Bagijnenstraat. In het klooster leidden jonkvrouwen, maagden en weduwen als zusters van penitencien een geestelijk leven. Het klooster breidde zich uit door middel van de verwerving van naastgelegen panden. Aan het einde van de vijftiende eeuw, behoorde bijna het hele gebied tussen de Gasthuisstraat en de Heul tot het klooster. Ten noordwesten van de Grote Kerk werd in de vijftiende eeuw een derde klooster in de stad gesticht, genaamd het Middelhof. Het klooster omvatte een kapel, een patershuis, werk- en brouwhuizen, woonverblijven en een ruim erf die was voorzien van een waterput. In de zestiende eeuw kwam als gevolg van de Reformatie aan het kloosterleven, in en rondom Alkmaar, een einde. De gebouwen bleven meestal staan en kregen nieuwe bestemmingen. Ook voor de andere religieuze gebouwen in de stad had de Reformatie grote gevolgen. Zo werden de Sint-Laurenskerk en de Sint-Janskapel gereformeerde kerken.²³

Nadat Alkmaar in 1572 zich had aangesloten bij de Opstand tegen het Spaanse gezag, vreesde Alkmaar belegerd te worden. In februari 1573 werd, onder goedkeuring van geuzenleider Diederik Sonoy en Willem van Oranje, het plan om de stad te “fortifiëren” goedgekeurd. De werkzaamheden van de nieuwe vestingwerken werden echter onderbroken door de komst van het Spaanse leger. De omvang van het aantal Spaanse troepen zou volgens het ooggetuige verslag van Stadspensionaris Nanning van Foreest rond de 16.000 soldaten uitkomen. Daarentegen werd Alkmaar slechts door 800 geuzen en 1.300 weerbare burgers verdedigd. Tijdens de eerste stormaanval van de Spanjaarden op 18 september 1573 verloren de Spanjaarden al meer dan 500 soldaten. Dankzij gebrek aan coördinatie in het Spaanse leger en de te smalle bressen in de stadsmuur verloren de Alkmaarders slechts 24 soldaten en 13 burgers. Inmiddels hadden de Alkmaarders bij Sonoy en de prins aangedrongen op het doorsteken van de dijken en het openzetten van de sluizen zodat het land onder water zou komen te staan. Het water rondom Alkmaar stond ongeveer op kniehoog-

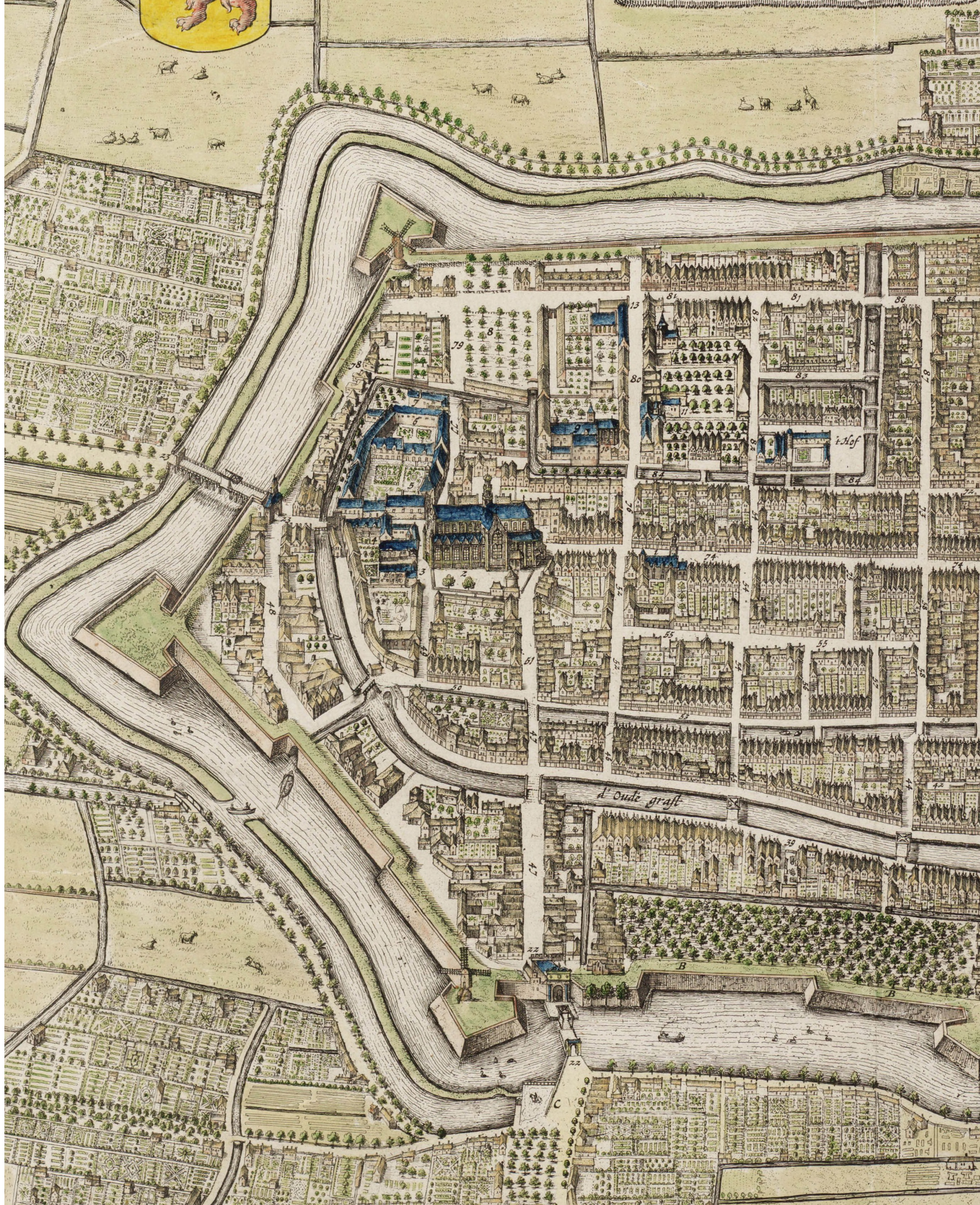
22. KRO NCRV, “Laurentius van Rome,” KRO-NCRV, geraadpleegd op 15 maart, 2021, <https://kro-ncrv.nl/katholiek/encyclopedie/l/laurentius-van-rome>.

23. Harry de Raad en Paul Post, *Historische Atlas van Alkmaar : Marktstad Tussen Duin En Polder* (Nijmegen: Vantilt, 2018), 16-17.

ALCMARIA.

Ampliss. Prudentissimisq. Viris,
D.D. PRÆTORI, CONSVLIBVS, SCABINIS,
totiq; Senatui Reipublicæ Alcmariensi.
Hanc Tabulam D. D. D. Ioannes Blæu.

1. t. Stads-huys	25. t. Water poortje	52. Schoute straet	78. Over de greft
2. Groot Kerck	26. Schermer poort	53. De Leet	79. t. Muniken erf
3. Tucht-huys	27. t. Slonts bosch	54. Kriebbe steech	80. Doelen straet
4. Huys Armen huys	28. t. Venetysche Eylant	55. Breec straet	81. Konings wech
5. Vrouwen Gasthuys	29. t. Meters huys	56. Diggel steechje	82. Lommert steech
6. Mannen Gasthuys	30. Oude Bierkay	57. t. Vlaander hof	83. De Ramen
7. Pest huys	31. De Limmerhoeck	58. t. Dangeloy	84. Lange nieu sloot
8. Koe-Markt	32. Santhoek. 33. Santkolk	59. Butter straet	85. Korte nieu sloot
9. t. Wees huys	34. Stats timmer erf	60. Huygh-brouwers sleg	86. Paarde steech
10. Hooge School	35. Spiering buurt	61. Kapel steech	87. After straet
11. Oude Doelen	36. Sacke straet	62. Kistleg. 63. Sout sleg	88. Slout tilstraet
12. Jonge Doelen	37. t. Groot nieulant	64. S. Anna straet	89. S. Pieters straet
13. Artillerij huys	38. t. Kleyn meulant	65. S. Kuyfers straet	90. Kaas markt
14. De Waagh	39. Bagyne weyt	66. After strachje	91. Zyladam. 92. Voordam
15. De Roofsteen	40. Baansloot. 41. Hofstraet	67. Nieuwe straet	93. Den Dyck
16. Vis Markt	42. Groot vyver straet	68. S. Jacobs straet	94. Afterdam. 95. Kooltuyn
17. Kapel	43. Zilver straet	69. S. Jans straet	96. Spanjers straet
18. Exys huys	44. Ridders straet	70. Appel steech	97. Worm backers steechje
19. De Kraan	45. Samaritane straet	71. De Mient	98. Tooren burg
20. Boom poort	46. Ruyters steech	72. Schage steech	99. Schermer straet
21. Nieuwlander poort	47. t. Ruffeyvoort	73. Zylstraet. 74. Langestr.	100. Wortel steech
22. Kennemer poort	48. Kane straet	75. Pastoors steech	A. Nieuw Lander lynbanen
23. Geester poort	49. Kerck straet. 50. de Huul	76. Moock straet	B. Binnen Lynbanen
24. Vrieste poort	51. Kooren straet	77. Gasthuys st.	C. Paerde wet

Figuur 21:
Kaart van Alkmaar in 1650 door Joan Blaeu.

te wat betekende dat het water net te laag stond om de stad met boten te bestormen maar ook net te hoog stond om de stad te voet te bestormen. De Spaanse legeraanvoerders besloten dat de voortzetting van het beleg door het gestegen water onmogelijk was geworden. Op 8 oktober trok het Spaanse leger definitief weg, wat tegenwoordig elk jaar nog steeds gevierd wordt als Alkmaars Ontzet. Na het met succes doorstane beleg groeide Alkmaar van ongeveer 8000 inwoners in 1573 naar 12417 in 1622. Een deel van de groei hield verband met immigratie vanuit de zuidelijke Nederlanden, waar de Spaanse koning nog heerste. Zo was in deze periode 1 op de 5 Alkmaarders van buitenlandse oorsprong. De groei werd opgevangen door nieuwe uitbreidingen en verdichtingen in de stad. Zo moesten tuinen en dergelijke ruimte maken voor nieuwe wijken en woningen. De opgeheven kloosters kregen een nieuwe bestemming en dienden als huisvesting voor wezen, zieken, bejaarden of gevangenen. Het klooster, “het Oude Hof” aan de huidige Bagijnenstraat kreeg na de Opstand in 1572 ook een nieuwe bestemming. Zo bleef het oude klooster bewaard maar werd het gebouw getransformeerd tot tuchthuis (3) en als opvanghuis voor de armen (4). De straatnaam Bagijnenstraat is afgeleid van de Begijnen. Begijnen waren vrouwen die gezamenlijk met andere vrouwen gemeenschappelijk als geestelijk zuster leefden, zoals in het Oude Hof. De Bagijnenstraat verwijst dus naar het oude vrouwenklooster naast de Grote Kerk.²⁴

In de zeventiende eeuw was er ook in Alkmaar zeker sprake van een “Gouden Eeuw”. Zo groeide de stad in de eerste helft van de zeventiende eeuw uit tot het belangrijkste agrarische centrum van Holland ten noorden van het IJ. Als gevolg van de drooglegging van meren zoals de Beemster (1612), de Heerhugowaard (1631) en het Schermermeer (1635), waarbij de Alkmaarse markten, met name de kaasmarkt, profiteerden van de landwinning. De Alkmaarse kaasmarkt groeide door tot de grootste van Nederland. De stad ontwikkelde zich hiernaast ook op het gebied van nijverheid, met name door de toepassing van windenergie. Alkmaar was op dit gebied een voorloper met de eerste windpapiermolen, windhoutzaagmolen en windhennepmolen. In de jaren 1649-52 verscheen de beroemde stedenatlas van Joan Blaeu, met daarin ook een kaart van Alkmaar. De kaart geeft Alkmaar weer op haar toppunt van economische bloei. Op de kaart is het nieuwe Veneetse Eyland te zien dat in het Voormeer ligt en de Schermerpoort die Alkmaar verbond met het drooggelegde Schermermeer. Ten zuiden en ten westen van Alkmaar is het stadspark de ‘Alkmaarder Hout’ afgebeeld.²⁵ De bedrijven in het centrum van Alkmaar zorgden voor stank- en geluidsoverlast, waardoor plekken buiten de stad en de ‘Alkmaarder Hout’ aangename toevluchtsoorten waren voor de Alkmaarders. In de binnenstad woonden rijk en arm dicht bij elkaar, waarbij de huizen met de hoogste huurwaarden lagen aan de Langestraat,

24. Harry de Raad en Paul Post, *Historische Atlas van Alkmaar : Marktstad Tussen Duin En Polder* (Nijmegen: Vantilt, 2018), 20-21.

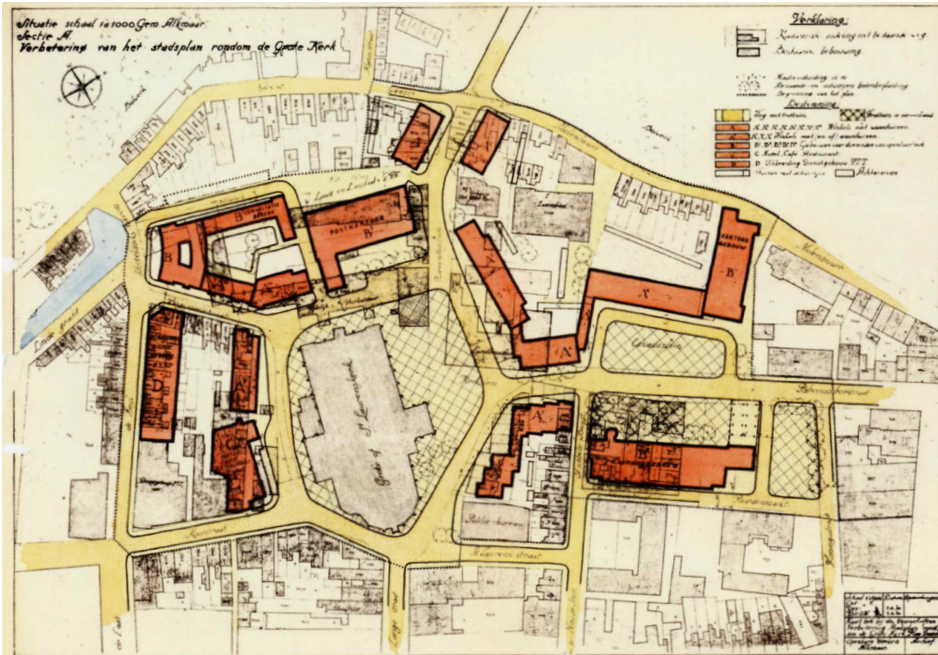
25. Harry de Raad en Paul Post, *Historische Atlas van Alkmaar : Marktstad Tussen Duin En Polder* (Nijmegen: Vantilt, 2018), 22-25.

de Mient, de Houutil, het Verdrongennoord, het Luttik Oudorp en de westelijke kant van de Oude gracht. De achttiende eeuw was voor Alkmaar een mindere periode, waarbij het aantal inwoners daalde en er meer huizen afgebroken werden dan bijgebouwd. Pas in de tweede helft van de negentiende eeuw was er weer sprake van een snelle ontwikkeling van de stad. De vervoersrevolutie bracht meer mobiliteit en zorgde samen met nieuwe energiebronnen, zoals stoomkracht en later elektriciteit, voor economische groei. In de tweede helft van de negentiende eeuw bereikte de industriële revolutie eindelijk ook Alkmaar. Zo werden bestaande bedrijven grootschaliger en kwamen er nieuwe bedrijven bij. Alkmaar is uiteindelijk geen echte industriestad geworden. Het aandeel van industrie en ambacht in de totale beroepsbevolking tussen 1899 en 1930 bleef bij ongeveer veertig procent steken. Het oude centrum van Alkmaar met haar markten, winkels en ambachten vormden het gezicht van de stad. Voor 1890 was er buiten de singels van Alkmaar nog weinig bebouwing. In deze periode lag het initiatief voor de woningbouw nog bij de particulieren, waardoor de eerste wijken buiten de omwalling nogal verschillend van karakter waren. Pas in 1901 met de komst van de Woningwet kreeg de gemeente de verantwoordelijkheid om te zorgen voor voldoende en goede huisvesting voor haar bewoners. Hierdoor kon de gemeente partijen die uitsluitend in het belang van de volkshuisvesting werkten voorschotten geven. Er werden steeds meer uitbreidingswijken gepland rondom de stad waardoor het woningvolume in de stad snel toenam.²⁶

2.2 Plannen voor de binnenstad

Halverwege de twintigste eeuw werd steeds duidelijker dat de historische binnenstad van Alkmaar niet optimaal was ingericht voor moderne stedelijke functies. Het aantal winkels, kantoren en bedrijven namen toe en daarmee ook het verkeer. De straten van de oude binnenstad waren te smal en er waren te weinig parkeerplekken. Het oostelijke deel van de binnenstad verwaarloosde doordat daar veel bedrijven vertrokken. Ook bewoners trokken weg uit het centrum naar nieuwe woonwijken aan de rand van de stad. Al in de jaren dertig werden er plannen ontwikkeld om de Alkmaarse binnenstad te moderniseren. Zo kwam in 1931 de Alkmaarse architect D. Saal met een plan om een groot marktplein bij de Grote Kerk aan te leggen. In eerste instantie was het plan goed ontvangen maar door de crisisjaren was er niet genoeg budget om het plan uit te voeren. In 1943, tijdens de tweede wereldoorlog, werd de bekende architect W.M. Dudok gevraagd om een plan voor de omgeving rondom de Grote Kerk te maken door de gemeente Alkmaar. Hij presenteerde zijn plan in 1946 met centraal een groot plein ten noorden van de Grote Kerk die samen met de Paardenmarkt een eenheid zou vormen. Rondom de kerk en de pleinen moesten volgens Dudok grote overheidsgebouwen en winkels een plek krijgen. Door tegenwerking van de provincie werd het plan pas goedgekeurd in 1954. Dit plan werd ook niet uitgevoerd omdat er inmid-

26. Harry de Raad en Paul Post, *Historische Atlas van Alkmaar : Marktstad Tussen Duin En Polder* (Nijmegen: Vantilt, 2018), 52-56.

Links figuur 22:
Plan W.H. Dudok voor het
gebied rondom de Grote Kerk, 1950.

dels een grootschaliger plan nodig was, die de verkeersproblematiek in de binnenstad zou oplossen en de toekomst van het oostelijke stadsdeel zou veiligstellen. In 1954 werd Wieger Bruin aangesteld als stedenbouwkundig adviseur, waarbij hij de opdracht kreeg een plan te ontwikkelen voor de verbetering van de binnenstad. Zijn plan concentreerde zich voornamelijk op het oostelijke deel. Om de infrastructuur van de binnenstad te verbeteren koos Bruin voor een radicale aanpak waarbij het dempen van grachten centraal stond. De gedempte grachten boden ruimte voor verkeer en parkeerplaatsen zonder dat hier veel huizen voor gesloopt moesten worden. Volgens Bruin was dit een natuurlijke voortzetting van verkeer bevorderende maatregelen uit vorige eeuwen, zoals in de negentiende eeuw de aanleg van het Noordhollands Kanaal en de demping van de Laat. De andere radicale ingreep van Bruin was de noord-zuid verbinding dwars door de binnenstad. Door de grachten te dempen zou het autoverkeer vanaf de Friesebrug gemakkelijk het Waagplein kunnen bereiken. Volgens Bruin zou deze weg uitgroeien tot wellicht de drukste verkeersweg van de stad, waarbij het Waagplein een uiterst geschikte locatie zou zijn voor een busstation. Nadat Wieger Bruin zijn plan had gepresenteerd in 1958 barstte er een storm van kritiek los. Terwijl Bruin het dempen van grachten zag als een voortzetting van het bestaande beleid beschouwden de Alkmaarders het plan als een aanslag op hun stad. Ook van buiten Alkmaar werd de gemeente overspoeld met de vele negatieve reacties op het plan. Al snel beseftte de gemeente dat het plan dat er nu lag niet uitvoerbaar zou zijn. In 1960 werd het plan bijgesteld met minder gedempte grachten en een rondweg om de binnenstad. De plannen waren echter nog steeds te ingrijpend wat leidde tot de vervanging van Wieger Bruin als stedenbouwkundig adviseur in 1963. Bruin werd vervangen door J. Kuiper, waarna hij in 1964 en 1967 steeds minder ingrijpende versies van het plan van Bruin presenteerde. Uiteindelijk in 1968 werd het definitieve plan goedgekeurd. In het definitieve plan werden alle grachten behouden en werden alleen de kades van het Lutik Oudorp verbreed. Inmiddels was ook het denken over het historische karakter van de binnenstad veranderd en had men hier meer waardering voor gekregen.²⁷

Rechts figuur 23:
Basis plan Wieger Bruin, 1958.

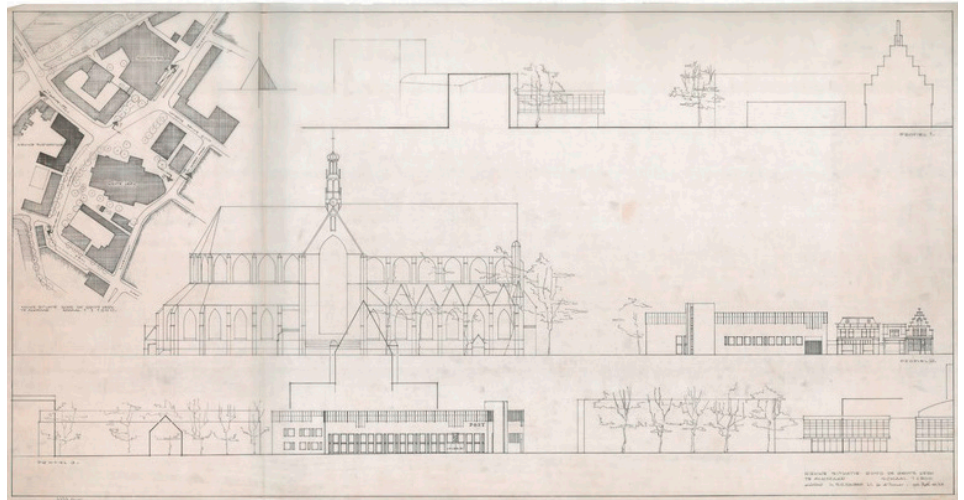
Rechts figuur 24:
Opeenvolgende versies van basisplan-
nen uit de jaren 1958, 1960, 1964, 1967.
De basis plannen werden steeds minder
ingrijpend.

Figuur 25:
Protest tegen dempingsplannen. De
Alkmaarse bevolking was massaal tegen
de dempingsplannen. Deze foto is waar-
schijnlijk gemaakt tijdens de 8-oktoberop-
tocht van 1958.

Rechts figuur 29:
Ontwerptekeningen postkantoor
sept. 1963.

Figuur 30:
Bronzen kunstwerk van John Bier boven
de entree.

ritmiek. De bovenste verdieping was rondom bekleed met verticale houten lamellen en koper dat na verloop van tijd groen kleurde. Ook had het ontwerp van het postkantoor in tegenstelling tot de omliggende gebouwen een plat dak. De entree van het postkantoor bevond zich in de midden-vleugel op de hoek van de Gasthuisstraat en de Bagijnenstraat. Tauber had, in tegenstelling tot het plan van Dudok, het postkantoor met de voorkant naar de Grote Kerk geplaatst. Boven de entree hing een bronzen kunstwerk gemaakt in 1964 door de Alkmaarse kunstenaar John Bier.³⁰ Het kunstwerk moest een stel uitwaaijende handen voorstellen en de menselijke behoefte aan communicatie verbeelden. De vloer was gemaakt van zwarte gladde asfalt tegels, waarschijnlijk omdat dit praktisch was met het verrijden van de postkarren. Door de oostelijke gevel aan de Bagijnenstraat viel het licht door hoge verticale ramen naar binnen met een wisselend gevel ritme. De grote verticale ramen en de lichtinval in relatie met de omgeving en de verticaliteit van de Grote Kerk maakte het een

30. Het Nieuwe Instituut, Rotterdam, Tauber, P.H. (Pieter Hendricus) / Archief (TAUB), 110313502

Rechts figuur 31:
De publieke wachthal van het postkantoor.

fijne ruimtelijke publiekshal volgens Tauber zelf.³¹ Het wisselende gevelritme was ook weer doorgezet in de betegeling van de vloer die ook deze structuur volgde. Boven de publiekshal bevond zich een grote hoge ruimte met sorteerkasten. In deze ruimte waren de ramen hoog gepositioneerd door de koperen rand en de verdiepingshoogte. Op een paar plaatsen heeft Tauber daarom de ramen laten zakken, zodat het personeel tijdens de 8 oktober (Alkmaars Ontzet) optocht naar buiten kon kijken.³² De rechtervleugel had dezelfde verdiepingshoogte als de publieke wachthal, ditmaal in verband met de benodigde hoogte voor het laden en lossen van de postwagens en de pakketpost expeditie. Aan de kop kant van de rechtervleugel was een doorgang waardoor postwagens via de Gasthuisstraat het kleine binnenplein op konden rijden. De gevel van deze vleugel was aan de zijde van het binnenplein verschillend aan de gevel aan de Gasthuisstraat. Zo hing er een grote betonnen luifel aan het binnenplein met daaronder grote garagedeuren die omhoog geschoven konden worden. Hierdoor konden de postwagens beschut, uit het zicht en rustiger de post laden en lossen, dan wanneer dit direct gedaan werd via de Gasthuisstraat. De middenvleugel en de rechtervleugel hadden beide twee hoge verdiepingen van iets meer dan 5 meter. Terwijl de linkervleugel bestond uit drie verdiepingen van ongeveer 3,5 meter hoog. De linkervleugel was aan een kleine zijstraat georiënteerd en had meer een administratieve en kantoorfunctie waardoor er niet meer nodig was dan een 3,5 meter verdiepingshoogte. Onder alle vleugels bevond zich ook een kelder van ongeveer 2,6 meter diep. De gehele kelder onder de middenvleugel functioneerde als fietsenkelder en kon bereikt worden via een trap op de hoek van de midden en linkervleugel op het binnenplein. De andere kelders onder de vleugels bestonden uit onder andere een meubel opslag, een garderobe en een archief. In de kelder van de linkervleugel bevond zich op de kop kant de ruimte van de centrale verwarming. In tegenstelling tot de diepte van de andere ruimtes in de kelder had de cv-ruimte een diepte van 3,5 meter. Vanuit deze ruimte werd het gehele gebouw verwarmd. De enige schoorsteen op het gebouw bevond zich dan ook in het midden van het dak op de kop kant van de linkervleugel. De cv-ruimte zal geplaatst zijn op de kop kant van de linkervleugel om de verschillende ruimtes warmte naar functie te geven. In de linkervleugel bevonden zich de kantoor- en administratieve ruimtes die de meeste warmte nodig hadden. Waarna de publiekshal in de middenvleugel al minder warmte nodig had vanwege de mensen stroom van buiten naar binnen. De rechtervleugel had nauwelijks warmte nodig omdat deze toch grotendeels was blootgesteld aan de buitenlucht tijdens het laden en lossen van de postwagens. In het gebouw bevonden zich twee trappenhuisen waarvan een met lift. Het trappenhuis met de lift bevond zich op de hoek van de midden en rechtervleugel en was duidelijk zichtbaar van buiten het gebouw. De lift was nodig om de postkarren van de laad en los ruimte naar de expeditie en sorteer ruimte te verplaatsen

Figuur 32:
Het binnenplein met de betonnen luifel en grote garage deuren voor het laden en lossen van de postwagens.

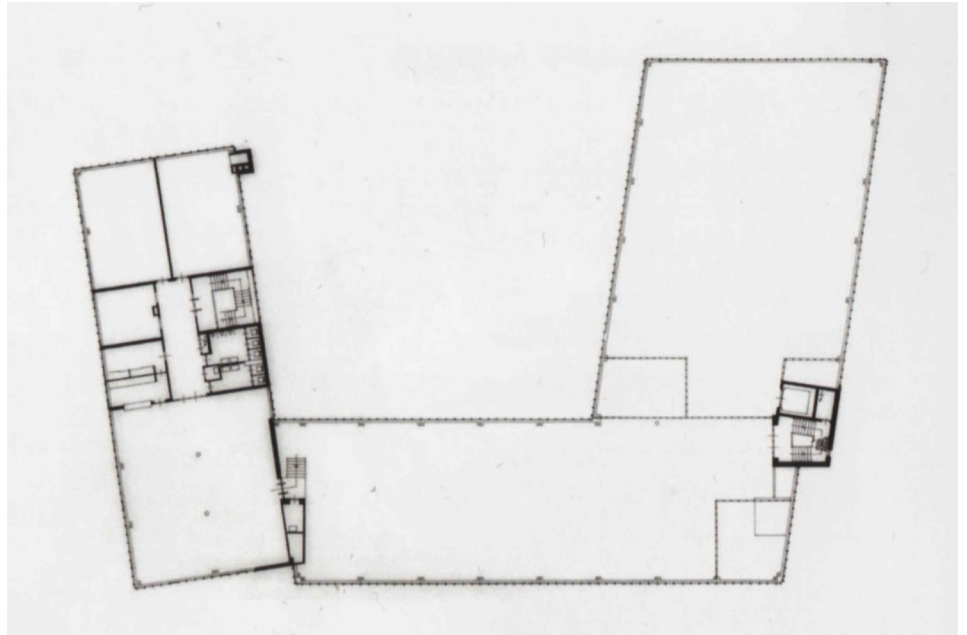

Figuur 33:
De publieke wachthal.

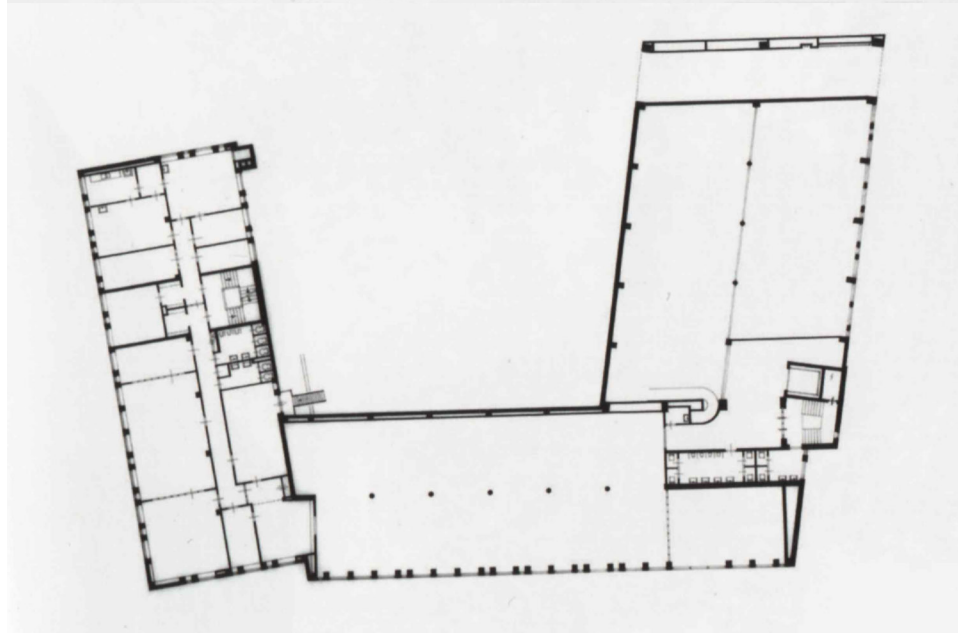
31. KunstNetTV, "Ruimtelijke Structuren van Architect Piet Tauber," <http://www.kunstnet.tv/Alkmaarse-Architect-Piet-Tauber.htm>, 2002, <https://youtu.be/qcYscU2ysTo>.

32. David Keuning en Piet Tauber, *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht* (Rotterdam: Stichting Bonas, 2012), 116.

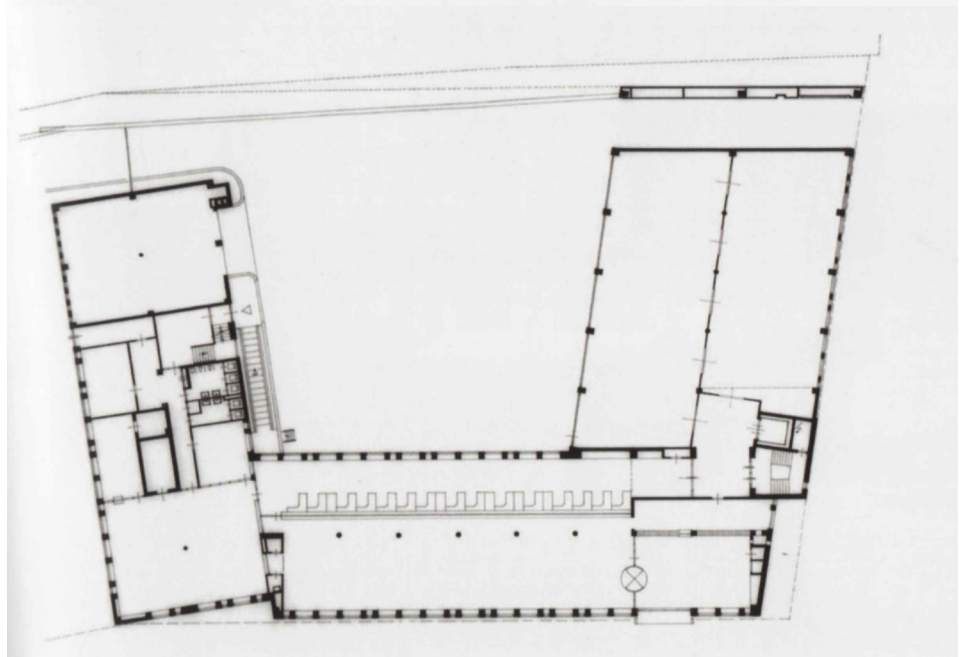
Rechts figuur 34:
Plattegrond tweede verdieping.

Rechts figuur 35:
Plattegrond eerste verdieping.

Rechts figuur 36:
Plattegrond begane grond.

op de daarboven gelegen verdieping. Het andere trappenhuis bevond zich in het midden van de linkervleugel aan het binnenplein vlak voor de trap omlaag naar de fietsenkelder. Dit trappenhuis ontsloot het administratieve kantoorgedeelte van het gebouw.³³

Het postkantoor werd gedragen door een in het werk gestorte betonskeletconstructie waarbij de bovenste verdieping bestond uit een staalskeletconstructie. De staalskeletconstructie bestond uit ronde kolommen met stalen liggers waarop gasbeton platen lagen. Hierbij had de rechtervleugel een grotere dak overspanning (19 meter) dan de andere twee vleugels (12 meter) waardoor hiervoor een stalen samengestelde vakwerk ligger moest worden toegepast. De in het werk gestorte betonskeletconstructie had een kleinere overspanning waarbij in alle vleugels een kolom in het midden stond. De constructie werd in het werk gestort om een zo dun mogelijke vloer te creëren. Hiervoor werd gekozen ondanks dat het maken van een in het werk gestorte betonconstructie veel arbeid vereist. Dit komt mede doordat in deze periode er weinig aandacht was voor manuren doordat arbeid relatief goedkoop was. Echter werd er hierbij wel gekeken naar materiaalbesparing. In de bekisting voor de betonvloeren werden houtwolcement platen gelegd. Deze houtwolcement platen hechtte zich tijdens het storten aan het beton. Het voordeel hiervan was dat de akoestiek van de ruimte onder de betonvloer verbeterde. Afhankelijk van het type ruimte werd deze nog afgewerkt met een houten lattenplafond, zoals bij de grote publieke wachthal.³⁴ De gehele constructie staat op een stramien van 4,8 meter en is in elke vleugel hetzelfde, waarbij het gevelritme gebaseerd is op deze stramienmaat. Binnen elk stramien zit een gevelritme van breed-breed-smal, waarin deze sequentie meerdere variaties heeft en soms omkeert. Een voorbeeld hiervan is dan breed-smal-breed of smal-breed-breed. Het afwisselende gevelritme deed denken aan het ontwerp van Tauber voor de provinciale bibliotheek in Leeuwarden. Waarbij beide gevelstijlen volgens Tauber Architecten gezien kunnen worden onder “Jazz in Architecture”, een eigentijdse speelse compositie doelend op het ritme van de ramen.³⁵ De afmetingen van de kolommen van de betonconstructie waren afgestemd op de koppenmaat van het metselwerk. De koppenmaat van metselwerk is 430mm met Waalformaat bakstenen (210mm+10mm+210mm). De betonnen kolommen waren ongeveer 400mm breed en komt samen met het stucwerk rondom de kolom ook op ongeveer 430mm uit. Het binnen- en buitenblad van de constructie waren gemaakt van een gele baksteen met een kleine spouw hiertussen. Het bakstenen buitenblad rustte op betonnen lateien en de fundering. De enige vorm van isolatie die was toegepast in het postkantoor was een laag kurk boven op het dak om condens te voorkomen. Het gebruik van isolatie in gebouwen werd pas

33. Het Nieuwe Instituut, Rotterdam, Tauber, P.H. (Pieter Hendricus) / Archief (TAUB), 110313502

34. Robert Koppes, Interview over Piet Tauber en zijn ontwerpen aan de Bagijnenstraat, interview door Ruben Koppes, 20 januari, 2021.

35. Frans Tauber, Interview over Piet Tauber en zijn ontwerpen aan de Bagijnenstraat, interview door Ruben Koppes, 18 januari, 2021.

gebruikelijk na het grootschalige energie te kort van de energiecrisis in 1973.³⁶

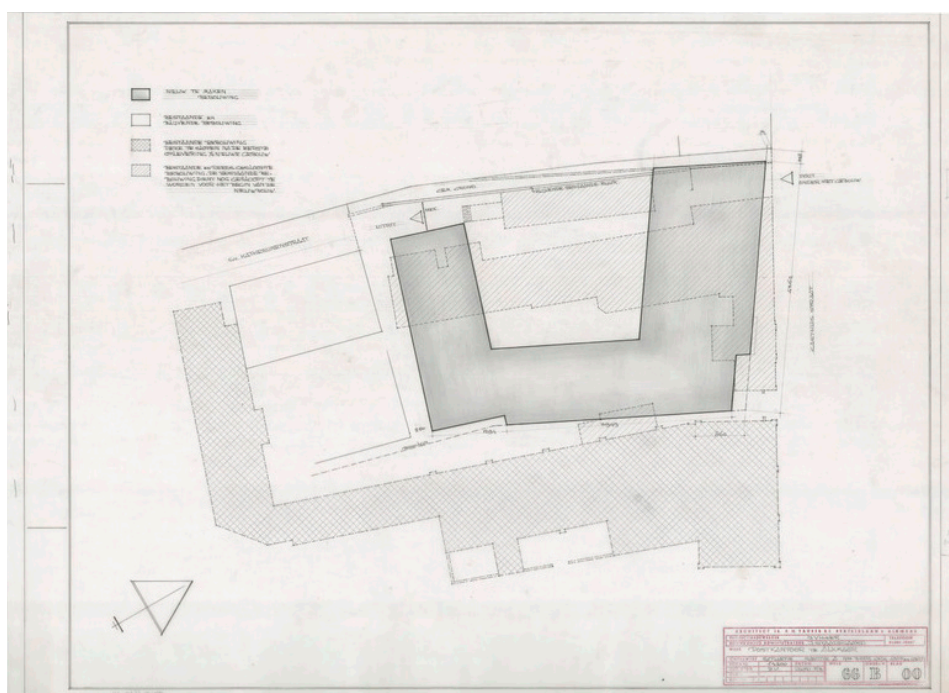
3.1 Ontwerp Piet Tauber

Het postkantoor heeft Tauber ontworpen vanuit zijn theorie “bouwen naar opdracht”. De opdrachtgever voor het ontwerp van het postkantoor in 1960 was de Rijksgebouwdienst en PTT. PTT was een Nederlands staatsbedrijf en stond voor Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie. Later in 1989 privatiseerde het staatsbedrijf tot KPN.³⁷ Het staatsbedrijf was een overheidsdienst met een bedrijfsmatig karakter. Toen de PTT nog een echt staatsbedrijf was, deden grappen de ronde die verwezen naar de gebrekkige dienstverlening en de vermeende traagheid van ambtenaren. Zo opperde cabaretier Wim Kan dat PTT stond voor ‘Putje graven, Tentje zetten, Tukkie doen’. In het begin van de jaren 60 waren post, telefonie en telegrafie de enige en gebruikelijke manieren van communiceren op afstand. Moderne communicatiemethode via de mobiele telefoon, e-mail en internet bestonden nog niet, waardoor het postkantoor een belangrijke functie in de maatschappij had. De opdracht voor het postkantoor werd gegeven door de Rijksgebouwdienst. Tauber was een Alkmaarse architect die al verschillende overheids- en publieke gebouwen had ontworpen. Het jaar voordat hij de opdracht voor het postkantoor kreeg, in 1959, had Tauber de prijsvraag voor de Provinciale Bibliotheek in Leeuwarden gewonnen waarmee hij onder andere bij de Rijksgebouwdienst naamsbekendheid had gekregen. Hierdoor was Tauber een voor de hand liggende

36. Robert Koppes, Interview over Piet Tauber en zijn ontwerpen aan de Bagijnenstraat, interview door Ruben Koppes, 20 januari, 2021.

37. Mila Davids, *De Weg Naar Zelfstandigheid : De Voorgeschiedenis van de Verzelfstandiging van de PTT in 1989* (Hilversum: Verloren, 1999), 117.

Rechts figuur 37:
Situatie tekening sloop Bagijnenstraat,
waarbij is aangegeven wat er al gesloopt is,
wat er gesloopt gaat worden en wat blijft
bestaan.

kandidaat voor de opdracht van het Alkmaarse postkantoor. De centrale functie van het postkantoor in de samenleving vereiste ook een centrale locatie in de stad. Naast de Grote Kerk, op de huidige Bagijnenstraat, stond sinds 1850 het Rijksopvoedingsgesticht voor jongens. Dit gebouw stond echter al sinds 1922 leeg nadat het Rijksopvoedingsgesticht werd opgeheven. De locatie van het leegstaande Rijksopvoedingsgesticht werd tijdens de herontwikkelingsplannen al gezien als een geschikte centrale locatie voor het postkantoor. Zo ontwierp Dudok in 1946 in zijn stedenbouwkundig plan voor de binnenstad het postkantoor op de locatie van het oude Rijksopvoedingsgesticht. Toen Tauber de opdracht kreeg voor het postkantoor en zijn eigen stedenbouwkundige plan toonde aan Wieger Bruijn besloten ze samen dat dit het uitgangspunt zou worden voor de verdere ontwikkelingsplannen. Als gevolg hiervan moest het leegstaande Rijksopvoedingsgesticht plaatsmaken voor een kleine binnenring om de Grote Kerk en het postkantoor. Het Rijksopvoedingsgesticht werd echter pas gesloopt na de oplevering van het postkantoor. Op foto's is te zien dat de voorgevel van het postkantoor en de achtergevel van het Rijksopvoedingsgesticht slechts op ongeveer 1 meter afstand van elkaar staan, gescheiden door een toepasselijk genaamd klein steegje "t Waaigat".³⁸ Op bouwtekeningen is te zien welke bebouwing gesloopt werd, welke al deels gesloopt was en welke bebouwing bleef bestaan. Het enige overblijfsel van het Rijksopvoedingsgesticht was de muur aan de achterkant van het binnenplein van het postkantoor. Deze muur staat er vandaag de dag nog steeds.

Tijdens een studiereis van Tauber met Stylos naar Zweden raakte hij geïnspireerd door de Scandinavische architectuur, onder andere door de modernistische Finse architect Alvar Aalto. Aalto stond bekend om zijn menselijke benadering van de modernistische architectuur. In de ontwerpen van Aalto had hij altijd waardering voor materialen en de veroudering van gebouwen. De waardering van materiaalgebruik, simpele materiaal opbouw, de menselijke benadering en de veroudering van gebouwen zijn aspecten waarin Tauber dezelfde opvattingen heeft als Aalto. Op 33-jarige leeftijd als relatief jonge architect kreeg Tauber de opdracht voor het postkantoor. De invloeden van inspirerende architecten en architectuur waren op zijn jonge leeftijd terug te zien in zijn ontwerpen. Naarmate Tauber ouder werd ontwikkelde hij steeds meer zijn eigen stijl. Wat opvallend is voor het ontwerp van Tauber waren de overeenkomsten met het ontwerp van Alvar Aalto voor het gemeentehuis in Säynätsalo in Finland.³⁹ De plaatselijke gebondenheid en de culturele gebondenheid waarmee hij het gebouw ontwerpt in de situatie, tijd en maatschappij lijkt hierdoor tegenstrijdig. Het is bijzonder dat Tauber in het historische centrum van Alkmaar kiest om een gebouw te ontwerpen geïnspireerd op de modernistische Scandinavische architectuur en daarbij geen aandacht heeft voor

Figuur 38:
Links de enige overgebleven muur van het
Rijksopvoedingsgesticht.

Figuur 39:
De voorgevel van het postkantoor naast
het Rijksopvoedingsgesticht.

38. Collectie Regionaal Archief Alkmaar, Provincie Noord-Holland

39. David Keuning en Piet Tauber, *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht* (Rotterdam: Stichting Bonas, 2012), 35.

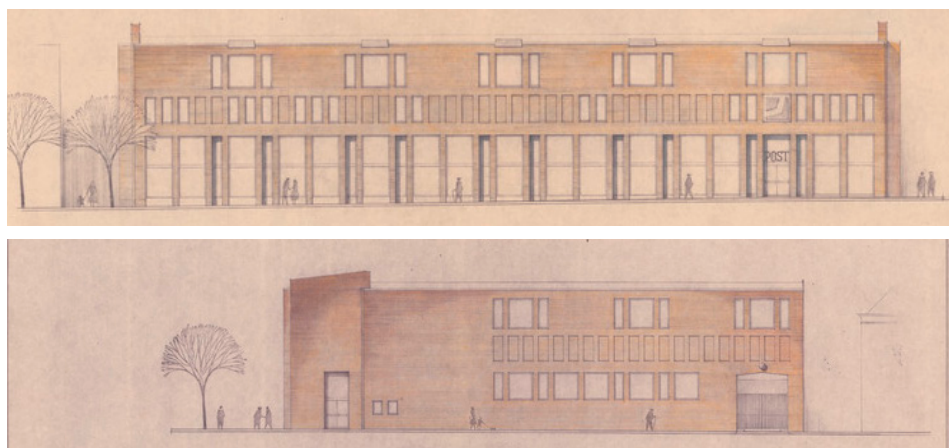
Figuur 40:
Zichtbare overeenkomsten tussen het ontwerp voor het postkantoor van Tauber en het ontwerp van Alvar Aalto voor het gemeentehuis in Säynätsalo.

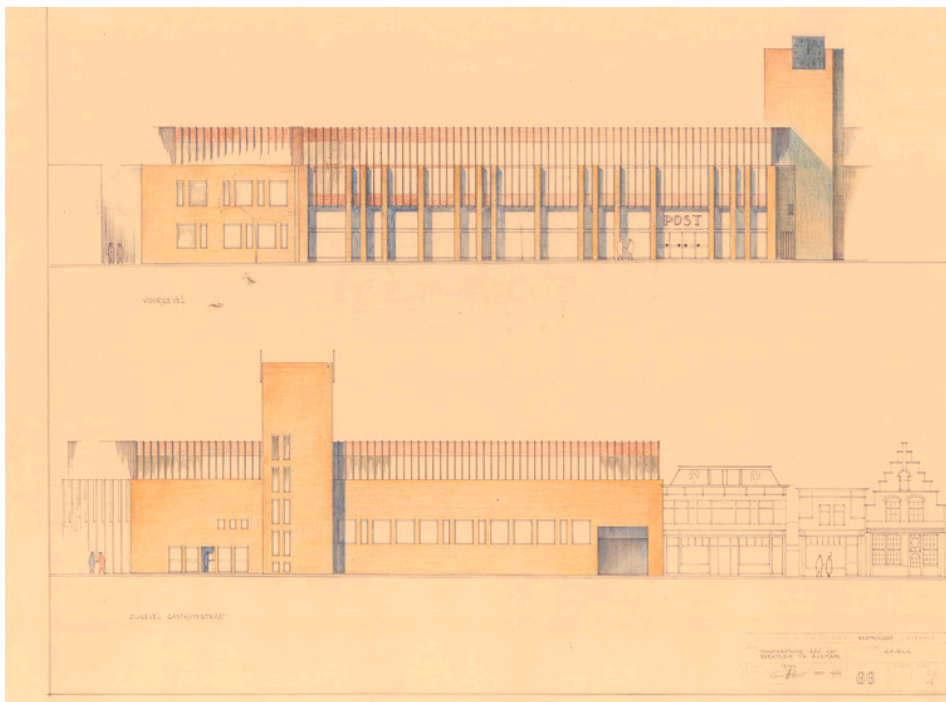
de bestaande architectuur in de binnenstad van architecten zoals J. Wils of A.J. Kropholler. In zijn stedenbouwkundig plan voor de binnenstad kijkt Tauber voornamelijk naar de rol van het gebied in de toekomst van de stad, waarbij hij de bestaande architectuur en structuur van de binnenstad niet beschrijft.⁴⁰ Het postkantoor was het eerste gebouw van de sanering van de binnenstad, een boegbeeld voor het modernere nieuwe stadscentrum. Het gebouw moest dus passen in een moderne nieuwe situatie, in een moderne tijd en moderne maatschappij. Tauber ontwierp het postkantoor vanuit deze interpretatie van de tijd en situatie. In het ontwerp uitte zich dat in een balans tussen moderne architectuur en traditioneel vakmanschap. Voor het gezicht en uitstraling van het gebouw heeft Tauber verschillende gevelvarianten ontworpen. Alle gevelvarianten bestonden ongeveer uit dezelfde materiaal samenstelling, bestaande uit gele baksteen, koper en glas. Hierbij was hij op zoek naar de beste samenstelling en compositie van het gevelritme. In de ontwerpprocessen van Tauber is te zien dat hij vaak meerdere varianten ontwierp en zoekende was naar het best mogelijke ontwerp. Het afwisselende gevelritme en de hogere transparante voorgevel komen overeen in de verschillende gevelvarianten. Zo is het ene gevelontwerp wat extremer qua uitstraling met een gevarieerder gevelritme en een bijna volledige transparante voorgevel afgewerkt met een koperen toplaag. Het andere gevelontwerp is wat terughoudender en minder opvallend door het simpele herhalende gevelritme met een transparante voorgevel op de publieke begane grond. In dit gevelontwerp is er ook geen gebruik gemaakt van koper maar alleen van baksteen. Het definitieve gevelontwerp kan eigenlijk gezien worden als een middenweg van beide ontwerpen, waarbij het extremer variërende gevelritme en de koperen toplaag wat zijn ingetogen. De gevels zijn meer gesloten met alleen nog een relatief open voorgevel op de begane grond. Alle varianten en het definitieve ontwerp hebben ook in tegenstelling tot de omliggende gebouwen een modern plat dak, wat in combinatie met het strakke gevelritme een moderne uitstraling gaf aan het ontwerp.⁴¹

40. Piet Tauber, Stichting Projectontwikkelingsbureau, en Amro-Westland/ Utrecht, "Deelplan Grote Kerk Alkmaar," december 1973.

41. Het Nieuwe Instituut, Rotterdam, Tauber, P.H. (Pieter Hendricus) / Archief (TAUB), 110313502

Rechts figuur 41:
Onwerp variant voor de gevels van het postkantoor door Piet Tauber.

Links figuur 42:
Onwerp variant voor de gevels van het
postkantoor door Piet Tauber.

De fysische gebondenheid van het ontwerp gaat over het materiaal, de ruimte en het klimaat van het ontwerp. In dit aspect van het ontwerp is ook weer de gezochte balans tussen het modernistische en het traditionele vakmanschap te zien. De materialen compositie waarbij Tauber gebruik maakt van gele baksteen maar ook koper met houten lamellen weerspiegelt deze balans. Ondanks dat het gebruik van baksteen gebruikelijk was in de Alkmaarse architectuur was de populariteit van de gele baksteen relatief nieuw. De gele baksteen werd door Dudok als een van de eerste gebruikt als esthetisch middel om gebouwen en omgevingen een zonnige vrolijke kleur te geven in het grijze Nederlandse klimaat. De combinatie van de gele baksteen met de rode koperen toplaag, die over de jaren steeds blauwgroener werd, geven het postkantoor een warme welkome uitstraling voor het publiek. Het laten oxideren van de koperen toplaag is een toonbeeld van de fijne omgang met materialen van Tauber en hoe hij bewust zijn ontwerpen mooi laat verouderen.

Het postkantoor is volgens Tauber vanuit de functie een goed gelukt gebouw met de fijne grote publiekshal, de los- en laadplaats en de grote bestel en expeditie ruimtes voor de briefpost.⁴² De indeling en functie volgde al vrij snel in het ontwerpproces, mede door de vorm van het gebouw met de drie verschillende vleugels. De ontwerptekeningen voor de functie en plattegrond zijn bij de verschillende ontwerpvarianten qua indeling en functie hetzelfde, waarbij de drie verschillende vleugels elk hun functie hadden en goed op elkaar aansloten. Kortom, de totstandkoming van het ontwerp van het postkantoor weerspiegelt de tijd en de bouwkundige achtergrond van Tauber samen met zijn theorie “bouwen naar opdracht”. Het postkantoor was vanuit haar opdracht en functie een verfijnd ontwerp, die qua structuur en materialisatie vakkundig is ontworpen. Zowel het bouwkundige vakmanschap van zijn vader, Hendricus Tauber, als Tauber zijn eigen modernistische opvattingen vormden samen het ontwerp van het postkantoor.

42. KunstNetTV, "Ruimtelijke Structuren van Architect Piet Tauber," <http://www.kunstnet.tv/Alkmaarse-Architect-Piet-Tauber.htm>, 2002, <https://youtu.be/qcYscU2ysTo>.

4 ABN AMRO 1994-1999

Na de tweede wereldoorlog werd door iedereen hard gewerkt om de economie en het land weer op te bouwen. De overheid had wetten en regels opgesteld die zorgden dat iedereen van de economische groei kon profiteren. De economie, woningmarkt en inkomens groeiden zonder problemen met elkaar mee. Tot eind jaren 70 en begin jaren 80 was er altijd sprake van economische groei, maar door de opeenvolgende eerste en tweede oliecrisis en nieuwe concurrentie van opkomende economieën uit Zuid-Korea, Japan en China, was de werkloosheid in 10 jaar tijd verzesvoudigd. Om meer werkgelegenheid te creëren werd in 1982 het akkoord van Wassenaar gesloten. In het akkoord besloten de werkgevers en werknemers samen de arbeidslonen te matigen in ruil voor arbeidstijdverkorting. *“Als uitgangspunt dient te gelden dat mede gezien de zwakke positie van bedrijven, een betere verdeling van de bestaande werkgelegenheid niet tot de verhoging van kosten mag leiden.”*⁴³ Het was bijzonder dat een vakbond als de FNV hiermee akkoord ging maar laat tegelijkertijd ook zien wat de urgentie van het probleem was. Het akkoord werkte goed, de werkloosheid daalde van 600.000 naar 335.000 in 1992. Het akkoord werd echter ook een kantelpunt voor de typische bedrijfsstructuur in Nederland. De grote bedrijven in Nederland produceerden zelf alle onderdelen en materialen die werden gebruikt in het productieproces. Alle ondersteunende afdelingen zoals schoonmakers, portiers en koffiejuffrouwen waren in dienst van het bedrijf. Begin jaren 80 gingen bedrijven losse onderdelen van buitenaf inkopen bij goedkopere buitenlandse leveranciers, waarbij het werk wat niet kon worden verplaatst naar het buitenland uitbesteed werd aan kleinere bedrijven. Daarnaast werden steeds meer staatsbedrijven geprivatiseerd, waaronder het staatsbedrijf PTT. Het (spaar)bank gedeelte van PTT, de Postgiro werd in 1986 verzelfstandigd tot de Postbank. In 1989 werd het bedrijf verder opgesplitst in PTT Post en PTT Telecom onder KPN (Koninklijke PTT Nederland). Mede door technologische ontwikkelingen zoals het geautomatiseerd verwerken van betalingen, geldautomaten, betaalautomaten en de opkomst van e-mail werd het postkan-

Figuur 43:
ABN AMRO regiokantoor aan de Bagijn-
nenstraat gezien vanaf het Canadaplein,
2020.

43. NPO en Jeroen Pauw, “Scheefgroei in de Polder,” www.npostart.nl, 2021, https://www.npostart.nl/scheefgroei-in-de-polder/11-04-2021/BV_101405244.

toor minder bezocht en te groot voor haar functie. De Postbank was nog steeds gevestigd in de meeste postkantoren en werd in 1991 onderdeel van de ING groep en verdween uit het postkantoor.⁴⁴ Aan de Hertog Aalbrechtweg in Alkmaar Noord kwam een nieuw postkantoor waarvandaan de post beter gedistribueerd kon worden en was het postkantoor leeg komen te staan. In die tijd werd nagedacht over de herbestemming van het postkantoor voor de vestiging van het stedelijk museum of het regionaal archief.⁴⁵ De pas gefuseerde ABN AMRO had ondertussen plannen voor een regionaal hoofdkantoor voor Noord-Holland in Alkmaar. De twee bestaande kantoren aan de Voordam (AMRO bank) en Houttil (ABN bank) waren hiervoor te klein. Het leegstaande centraal gelegen postkantoor was qua omvang groot genoeg voor het nieuwe regiokantoor. Het ontwerp van het oude postkantoor paste echter niet bij de uitstraling en functie van een bank. Daarbij waren er inmiddels verschillende bouwtechnische problemen ontstaan. Het oude postkantoor was niet geïsoleerd, er waren problemen met het voegwerk en was het dakafschot niet groot genoeg. Wanneer de ABN AMRO zich daar zou willen vestigen zou er eerst gerenoveerd en een nieuw ontwerp gemaakt moeten worden. Piet Tauber was hiervoor een voor de hand liggende en logische keuze voor de opdracht. Hij had in voorgaande jaren ontwerpen gemaakt voor kantoren van zowel de ABN bank als de AMRO bank en later ook voor de gefuseerde ABN AMRO. Daarnaast had Tauber het bestaande oude postkantoor ontworpen. De opdracht voor het regiokantoor kwam van de Amsterdamse bouwafdeling van ABN AMRO Concernhuisvesting & Vastgoed. De projectmanager van de ABN AMRO CHV was Piet Ruiten en de directeur van ABN AMRO Alkmaar was Henk de Bruin. Het project zou in eerste instantie ontwikkeld worden door MABON, waarbij het pand niet alleen door de ABN AMRO gebruikt zou worden. Nadat deze plannen onhaalbaar bleken besloot ABN AMRO zelf het pand te kopen en te transformeren. ABN AMRO zou de enige gebruiker van het pand zijn. Het was gebruikelijk in die tijd dat investeringen in vastgoed, het bouwen en beheren van kantoren gedaan werd door de eigen bouwpoet van de ABN AMRO. Tegenwoordig wordt het vastgoedbeheer door banken uitbesteed en worden de panden veelal terug gehuurd. Het regiokantoor aan de Bagijnenstraat is echter eigendom gebleven van ABN AMRO.⁴⁶

Banken hadden oorspronkelijk vaak een neoklassieke uitstraling, waarbij de banken waren ontworpen als een ondoordringbaar fort. Er was een grote hoeveelheid chartaal geld in kas en de veiligheid speelde daarom een grote rol. Een bankgebouw straalde deze rijkdom en veiligheid uit in zijn architectuur. Een voorbeeld hiervan is het voormalige Nederlandse Bank gebouw op de hoek van de Heul en Koorstraat in Alkmaar. De klanten

44. Mila Davids, *De Weg Naar Zelfstandigheid : De Voorgeschiedenis van de Verzelfstandiging van de PTT in 1989* (Hilversum: Verloren, 1999), 112.

45. Frans Tauber, Interview over Piet Tauber en zijn ontwerpen aan de Bagijnenstraat, interview door Ruben Koppes, 18 januari, 2021.

46. Frans Tauber, Interview over Piet Tauber en zijn ontwerpen aan de Bagijnenstraat, interview door Ruben Koppes, 18 januari, 2021.

Links figuur 44:
De Nederlandse Bank op de hoek Heul/
Koorstraat (Heul 1). Links de Laat.

bezochten de bank wanneer zij geld nodig hadden of loon wilden storten. Het was daarbij ook gebruikelijk dat een vast persoon van de bank al jouw financiële zaken behartigde. Mede door de opkomst van geld- en betaalautomaten en de digitalisering in de jaren 90 werden banken minder bezocht voor het opnemen van geld, waardoor er ook minder chartaal geld in kas nodig was. Tegenwoordig hebben banken een volledig open en transparante uitstraling en is er geen kasgeld meer aanwezig. Veel bankzaken en geldtransacties worden online afgehandeld. De bank is veranderd naar een commercieel bedrijf en wenst net als bij een winkel de klanten aan te trekken. Dit vereist een ontwerp met meer openheid en transparantie in plaats van het beveiligde gesloten ontwerp.⁴⁷ Deze transitie van de functie van het bankwezen is ook terug te zien in het ontwerp van Tauber, waarin hij het bankgebouw in zijn tijd en maatschappij plaatst. Het ontwerp van Tauber is relatief open vergeleken met klassieke Nederlandse bankgebouwen maar toch nog relatief gesloten vergeleken met bankontwerpen van nu. De digitalisering is te zien in het ontwerpproces van Tauber, waarbij al enkele bouwtekeningen in de computer zijn gemaakt.

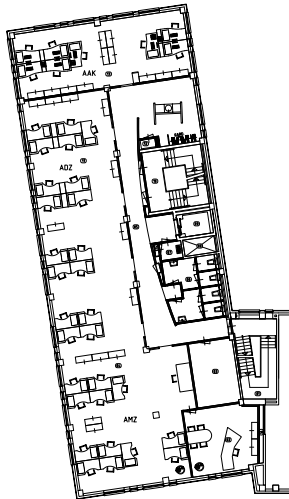
Het bankgebouw heeft dezelfde vorm en hoogte als het postkantoor, bestaande uit de drie verschillende vleugels die het stratenpatroon volgen. De achterzijde van de middenvleugel is op de begane grond uitgebreid, waarbij de uitbouw loodrecht op de rechtervleugel staat en ongeveer vijf meter voor de linkervleugel eindigt. Op de hoek van de Bagijnenstraat en de Gasthuisstraat is op de eerste verdieping een uitstek ontworpen waarbij de lijn van de rechtervleugel is aangehouden. Op dezelfde hoek aan de Gasthuisstraat zijde hangt aan de gevel, net als bij het postkantoor, een kunstwerk gemaakt door de Alkmaarse kunstenaar John Bier. Het stenen gevel reliëf “De sanering” is een verwijzing naar de sanering van de bin-

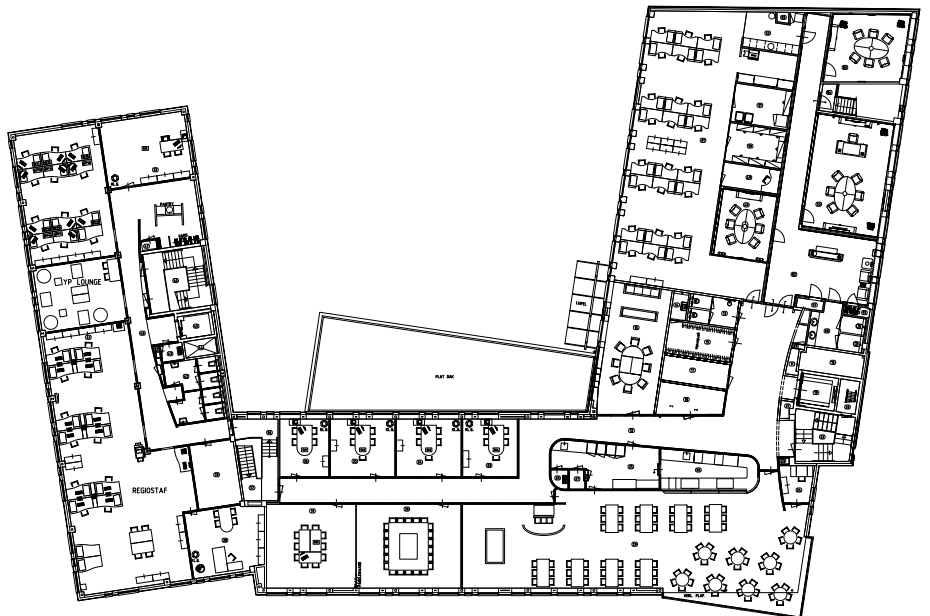
Figuur 45:
Gevel reliëf “De sanering” gemaakt door
de alkmaarse kunstenaar John Bier.

47. Robert Koppes, Interview over Piet Tauber en zijn ontwerpen aan de Bagijnenstraat, interview door Ruben Koppes, 20 januari, 2021.

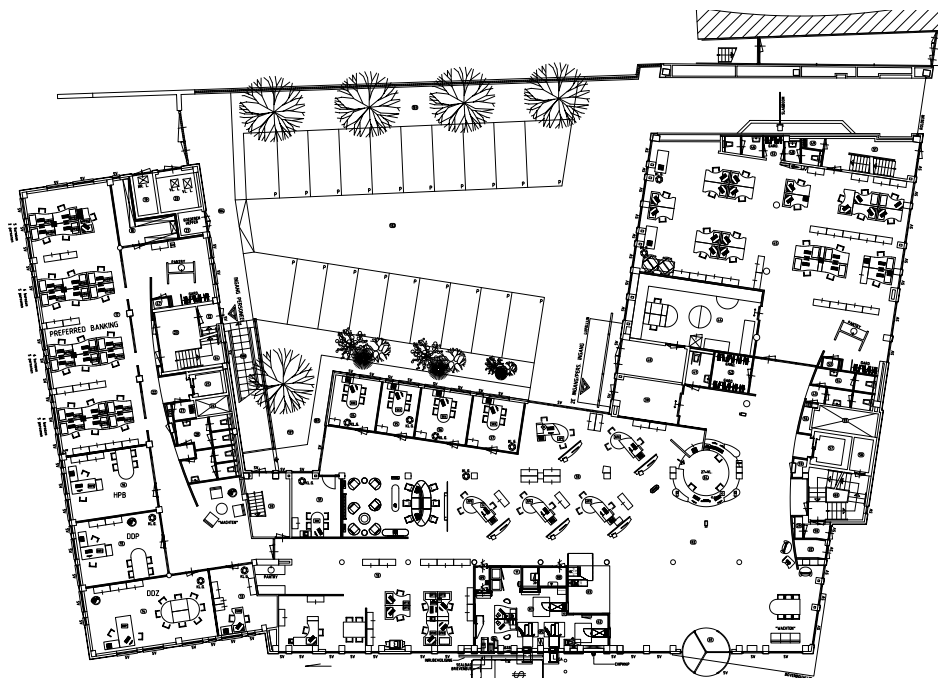
Rechts figuur 46:
Plattegrond tweede verdieping.

Rechts figuur 47:
Plattegrond eerste verdieping.

Rechts figuur 48:
Plattegrond begane grond.

nenstad van Alkmaar, die rond 1963 plaatsvond. Het gebouw is afgewerkt met grijs roze graniet natuurstenen platen. De natuurstenen platen zijn afwisselend qua grootte en hoogte die samen met de afwisselende ramen van verschillende breedtes de lange gevels zowel horizontaal als verticaal ritmiek geven. De ramen aan de linkervleugel zijn op elke verdieping hetzelfde en zijn vierkant of rechthoekig. De midden- en rechternvleugel hebben beiden hoge verticale ramen, waarbij op de eerste verdieping de ramen wat lager zijn dan de ramen op de begane grond. De entree bevindt zich, op dezelfde plek als bij het postkantoor, op de hoek van de Bagijnenstraat en Gasthuisstraat. Links van de entree zijn twee geldautomaten en een sealbag automaat in de gevel verwerkt, waar omheen metalen platen zijn bevestigd die op het gevelritme aansluiten. Het waardetransport vond plaats via een geldluik in de gevel. Het waarde gebied binnen was in die tijd nog bemand. Bij binnenkomst door een grote tourniquet stonden links twee kasbalie werkplekken, waar klanten contant geld konden opnemen. De middenvleugel bestond uit een grote ontvangsthal, waar recht tegenover de ingang een ronde ontvangstbalie stond. Een deel van de vloer van de ontvangsthal had dezelfde grijs roze graniet afwerking als de gevels. Links van de balie stonden verschillende kleine bureaus waar klanten advies konden krijgen, met daarachter hoge kleine spreekkamers waar bankzaken met meer privacy en rust konden worden besproken. Dit betrof het zogenaamde 1-2-3 concept; 1. ontvangst/waarde, 2. advies en 3. spreekkamers. Net zoals in het postkantoor is de middenvleugel ook ontworpen als grote publieke ontvangsthal. Op de eerste verdieping waren ook nog hoge spreekkamers te vinden, samen met twee grote vergaderkamers en het bedrijfsrestaurant met professionele grootkeuken. Het glazen uitstek boven de entree behoorde tot het bedrijfsrestaurant waardoor de werknemers een mooi uitzicht op de Grote Kerk en het Canadaplein hadden. De ontsluiting in het gebouw was kenmerkend door een grote flauw gebogen rode wand waarachter het trappenhuis, toilet, lift en garderobe waren gesitueerd. In het gebouw waren twee van deze kenmerkende wanden en trappenhuisen. Eén in de linkervleugel aan de binnenpleinzijde en één in de rechternvleugel aan de straatzijde. De medewerker ruimtes met bureaus, computers en enkele directiekamers waren gesitueerd in de linker- en rechternvleugel. Aan de kop kant van de rechternvleugel was de doorgang van de Gasthuisstraat naar het binnenplein bewaard gebleven, waarbij binnen in de doorgang het gele metselwerk van het voormalig postkantoor is te zien. Het binnenplein was niet meer bestemd voor het laden en lossen van de postwagens maar voor het parkeren van de bankmedewerkers.

De constructie van het bankkantoor bestaat uit het bestaande i.h.w. gestorte betonskelet van het postkantoor, waarbij het gemetselde buitenblad van het postkantoor is vervangen. De constructie is op een paar plekken aangepast ten opzichte van het postkantoor. De betonnen luifel aan het binnenplein is afgezaagd en zijn er op de positie van de grote postdeuren extra kalkzandstenen dammen geplaatst. In de kelder is een grote betonnen clientenkluiskerealiseerd, van 40 cm dikke vloer, wanden en dak met een zware stalen kluiskleur. Deze ruimte was bestemd voor safe loketten voor de klanten. Tevens werden alle vloeren voorzien van verhoogde

Figuur 49:
Interieur foto's ABN AMRO Bagijnenstraat.

Figuur 50:
Doorgang Gasthuisstraat naar het binnenplein waarbij de gele baksteen van het postkantoor nog terug te zien is.

Figuur 51:
Ontwerpvarianten ABN AMRO Bagijn-
straat met optopping en parkeerkelder.

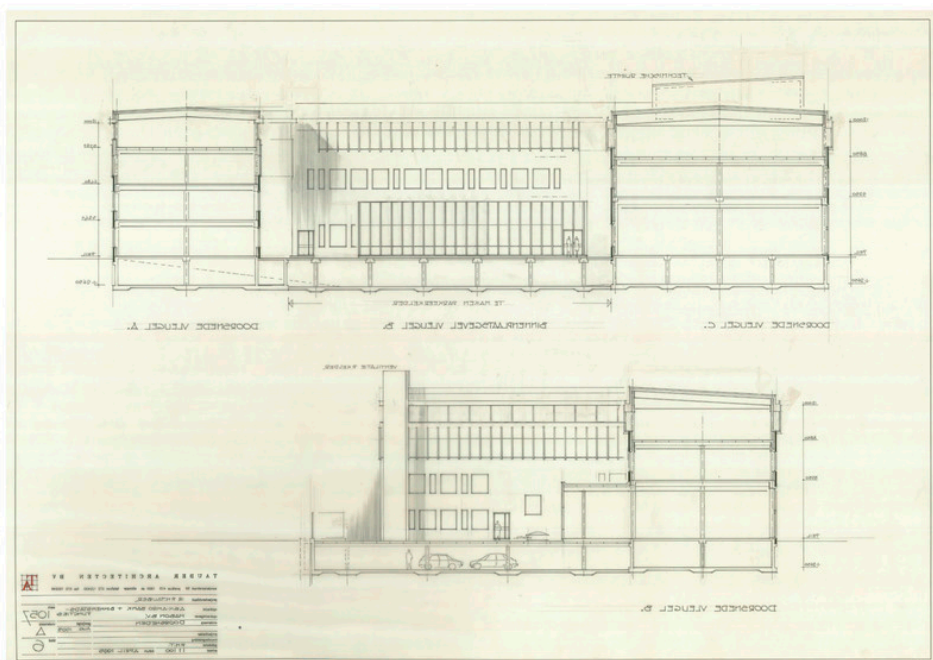
computer vloeren voor een flexibele toepassing van data en elektra. Bij de transformatie is het hele gebouw ingepakt met isolatie en afgewerkt met Braziliaans graniet. De natuurstenen platen werden geleverd door Van Stokkum. De roze ader was een “uitzondering” in de grijze groeve. De natuurstenen platen waren allemaal van tevoren uitgetekend. De platen zijn stuk voor stuk op maat gezaagd, waarna deze werden gezoet om de platen een gladde uitstraling te geven. De nieuwe gevelopbouw bestaat uit een kalkzandsteen binnenblad van 150mm, 80 mm isolatie gevolgd door een luchtpouw van 30 mm en een afwerking van 30 mm natuursteen opgehangen aan rvs ankers, waarbij de gevel in totaal op een Rc-waarde van 2,5 m²K/W kwam. ⁴⁸

4.1 Ontwerp varianten

Piet Tauber heeft het project laten leiden door de opdracht, waarbij de bank een opdrachtgever was die een ruim budget had. In eerste instantie waren er extremere plannen voor de transformatie van het postkantoor. Zo zou er een extra verdieping op het bestaande gebouw komen en zou er een parkeerkelder uitgegraven worden onder het binnenplein. Tauber had hiervoor drie verschillende varianten ontworpen, waar in alle drie het ontwerp van het postkantoor goed terug te zien was. Vooral herkenbaar hierin was de koperen dakrand die in alle varianten terugkwam. De plannen voor de optopping en de parkeerkelder bleken echter, onder andere door de benodigde extra versteviging van de constructie, financieel onhaalbaar te zijn. Doordat het bestaande casco van het postkantoor bewaard bleef kon deze tot op zekere hoogte niet optimaal aangepast worden voor de opdracht van de bank. Wat centraal stond in de opdracht van de bank was dat het ontwerp voor iedereen toegankelijk moest zijn maar tegelijkertijd

48. Robert Koppes, Interview over Piet Tauber en zijn ontwerpen aan de Bagijn-
straat, interview door Ruben Koppes, 20 januari, 2021.

Rechts figuur 52:
Ontwerpvariant ABN AMRO Bagijn-
straat met optopping en parkeerkelder.

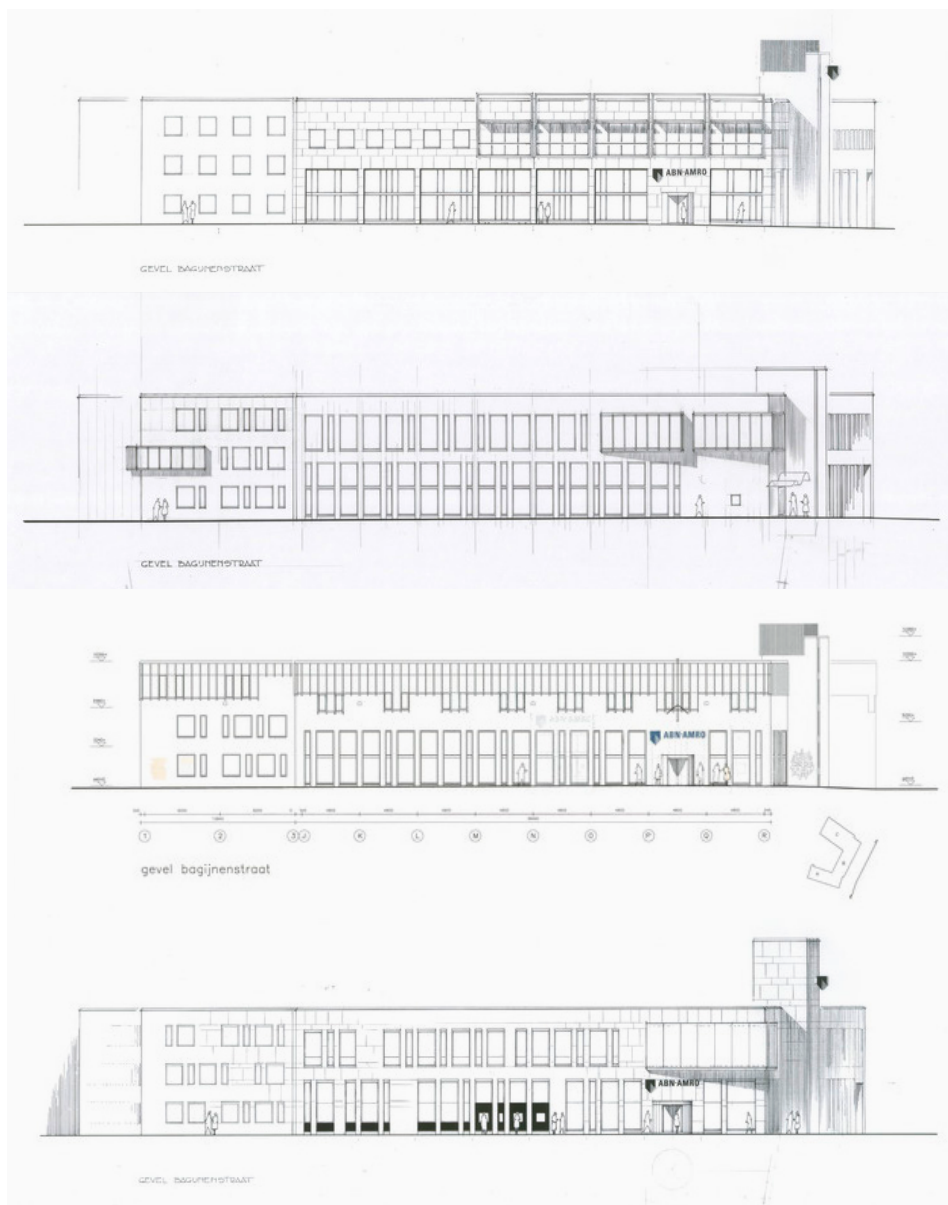

ook chique. In het ontwerpproces en de verschillende ontwerpvarianten was Tauber zoekende naar de beste materiaalcompositie, gevelbeeld en entree die paste bij de opdracht. Hierbij overwoog Tauber in zijn gevelontwerpen zowel baksteen als ook chiquere materialen zoals natuursteen en muschel kalksteen. Muschel kalksteen is beige en vlakker waardoor het gebouw een lichtgrijze uitstraling zou krijgen. Tauber had al vaker in andere ontwerpen muschel kalksteen gebruikt, bijvoorbeeld voor de Provinciale Bibliotheek in Leeuwarden. Het Braziliaanse graniet daarentegen had een grijs roze kleur wat dichterbij de kleur van baksteen bleef en beter in de omgeving paste.⁴⁹ De fysische gebondenheid van de opdracht van de bank vereiste in die tijd een chique gevelafwerking waarbij de plaatselijke en maatschappelijke gebondenheid een materiaal vereiste dat in de omgeving paste. Het grijs roze Braziliaanse graniet paste hierbij het best bij de opdracht. Naast de materialisatie had Tauber verschillende entrees ontworpen. In zijn ontwerpen was hij op zoek naar de variant die het meest toegankelijke was voor iedereen. In de varianten experimenteerde hij met grote vierkante stalen uitsteken, twee glazen uitsteken, een golvende luifel, dezelfde soort entree als het postkantoor en een glazen uitstek boven de entree. In de ontwerpvarianten voor de optopping was Tauber ook al bezig met het ontwerpen van verschillende entrees. Het grote glazen uitstek boven de entree is uiteindelijk gekozen ten opzichte van de andere varianten omdat het qua transparantie en openheid een extra toegankelijke entree is geworden. Doordat je vanaf de straat kan zien wat er binnen in de bank gebeurt ben je sneller geneigd het gebouw in te lopen. Dit is terug te zien in de definitieve ontwerpschets, waarbij Tauber duidelijk in zijn schets laat zien wat er boven de entree in de bank gebeurt. Concluderend, Tauber zijn theorie “Bouwen naar opdracht” heeft voor de opdracht van ABN AMRO en PTT geleid tot twee verschillende ontwerpen, waarbij beide ontwerpen expressie geven aan het karakter van hun functie. Ondanks dat het postkantoor bijna onherkenbaar is getransformeerd zijn er verschillende aspecten bewaard gebleven. Het ontwerp heeft nog steeds de herkenbare gevelritmiek van het postkantoor in de drie verschillende vleugels en is de relatie vanuit binnen met de grote verticale ramen en de omgeving met de Grote Kerk behouden gebleven en versterkt.

Links figuur 53:
Ontwerp variant ABN AMRO Bagijn-
nenstraat, Piet Tauber.

Rechts figuur 54:
Verschillende ontwerp varianten voor de
ABN AMRO voorgevel aan de Bagij-
nenstraat, Piet Tauber.

Rechts figuur 55:
Definitief ontwerp voor de ABN AMRO
aan de Bagijnenstraat, Piet Tauber.

Bibliografie

Online Archieven:

Collectie Regionaal Archief Alkmaar, Provincie Noord-Holland

Het Nieuwe Instituut, Rotterdam, Tauber, P.H. (Pieter Hendricus) / Archief, 110311565 TAUB,

Videos:

KunstNetTV. "Ruimtelijke Structuren van Architect Piet Tauber." <http://www.kunstnet.tv/Alkmaarse-Architect-Piet-Tauber.htm>, 2002. <https://youtu.be/qcYscU2ysTo>.

NPO, en Jeroen Pauw. "Scheefgroei in de Polder." www.npostart.nl, 2021. https://www.npostart.nl/scheefgroei-in-de-polder/11-04-2021/BV_101405244.

Interview's:

Koppes, Robert. Interview over Piet Tauber en zijn ontwerpen aan de Bagijnenstraat. Interview door Ruben Koppes, 20 januari, 2021.

Tauber, Frans. Interview over Piet Tauber en zijn ontwerpen aan de Bagijnenstraat. Interview door Ruben Koppes, 18 januari, 2021.

Boeken:

Davids, Mila. *De Weg Naar Zelfstandigheid : De Voorgeschiedenis van de Verzelfstandiging van de PTT in 1989*. Hilversum: Verloren, 1999.

Hilde De Haan, Ids Haagsma, en Tauber Architecten (Alkmaar). *Tauber Architecten : Bouwen Naar Opdracht*. Haarlem: Architext, 1990.

Historische Vereniging Alkmaar. "Een Interview Met de Alkmaarse Architect Piet Tauber." Door Marlies ten Berge and Harry de Raad. *Oud Alkmaar* 26, nr. 2 (2020).

Johannes De Vries. *Wereldwijd Bankieren : ABN AMRO 1824-1999*. Amsterdam Abn Amro Bank, Nv, 1999.

Keuning, David, en Piet Tauber. *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht*. Rotterdam: Stichting Bonas, 2012.

Raad, Harry de, en Paul Post. *Historische Atlas van Alkmaar : Marktstad Tussen Duin En Polder*. Nijmegen: Vantilt, 2018.

Stichting Projectontwikkelingsbureau, Amro-Westland/Utrecht, & Tauber, P. H. (1973). *Deelplan Grote Kerk Alkmaar*. Alkmaar, Nederland: Stichting Projectontwikkelingsbureau.

Wendt, Dave, en Hendricus Tauber. *Ambachtsman En Architect : Tekeningen uit de Metselopleiding van Hendricus Tauber*. Rotterdam: Uitg. 010, 2009.

Websites:

KRO NCRV. "Laurentius van Rome." KRO-NCRV. Accessed March 15, 2021. <https://kro-ncrv.nl/katholiek/encyclopedie/l/laurentius-van-rome>.

Raad, Harry de, en Canon van Nederland. "Stadshart Hing Aan Zijden Draad." Canon van Nederland. Geraadpleegd op Maart 26, 2021. <https://www.canonvannederland.nl/nl/noord-holland/alkmaar/venster-35>.

Illustraties:

1. Provincie Noord-Holland / Collectie Regionaal Archief Alkmaar / FO 1008229.

2. Keuning, David, en Piet Tauber. *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht*. Rotterdam: Stichting Bonas, 2012.

3. Koppes, Ruben. 2020

4. Keuning, David, en Piet Tauber. *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht*. Rotterdam: Stichting Bonas, 2012.

5-10. Wendt, Dave, en Hendricus Tauber. *Ambachtsman En Architect : Tekeningen uit de Metselopleiding van Hendricus Tauber*. Rotterdam: Uitg. 010, 2009.

11. Keuning, David, en Piet Tauber. *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht*. Rotterdam: Stichting Bonas, 2012.

12. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort /195201

13. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort /195219

14. Historische Vereniging Alkmaar. "Een Interview Met de Alkmaarse Architect Piet Tauber." Door Marlies ten Berge and Harry de Raad. *Oud Alkmaar* 26, nr. 2 (2020).

15. Keuning, David, en Piet Tauber. *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht*. Rotterdam: Stichting Bonas, 2012.

16-20. Raad, Harry de, en Paul Post. *Historische Atlas van Alkmaar : Marktstad Tussen Duin En Polder*. Nijmegen: Vantilt, 2018.

21. Collectie Regionaal Archief Alkmaar / PR 1005037.

22-24. Raad, Harry de, en Paul Post. *Historische Atlas van Alkmaar : Marktstad Tussen Duin En Polder*. Nijmegen: Vantilt, 2018.

25. Raad, Harry de, en Canon van Nederland. "Stadshart Hing Aan Zijden Draad." Canon van Nederland. Geraadpleegd op Maart 26, 2021. <https://www.canonvannederland.nl/nl/noord-holland/alkmaar/venster-35>.

26-31. Het Nieuwe Instituut, Rotterdam, Tauber, P.H. (Pieter Hendricus) / Archief, 110311565 TAUB,

32-36. Keuning, David, en Piet Tauber. *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht*. Rotterdam: Stichting Bonas, 2012.

37. Het Nieuwe Instituut, Rotterdam, Tauber, P.H. (Pieter Hendricus) / Archief, 110311565 TAUB,

38. Provincie Noord-Holland / Collectie Regionaal Archief Alkmaar / RAA011008778.

39. Provincie Noord-Holland / Collectie Regionaal Archief Alkmaar / FO 1008092

40. Keuning, David, en Piet Tauber. *Piet Tauber, 1927 : Bouwen Naar Opdracht*. Rotterdam: Stichting Bonas, 2012.

41-42: Het Nieuwe Instituut, Rotterdam, Tauber, P.H. (Pieter Hendricus) / Archief, 110311565 TAUB,

43. Koppes, Ruben. 2020

44. Provincie Noord-Holland / Collectie Regionaal Archief Alkmaar / FO1001984

45. Koppes, Ruben. 2021

46-49. Koppes Bouwkunde, Heerhugowaard, Koppes, R.C.J. / Archief

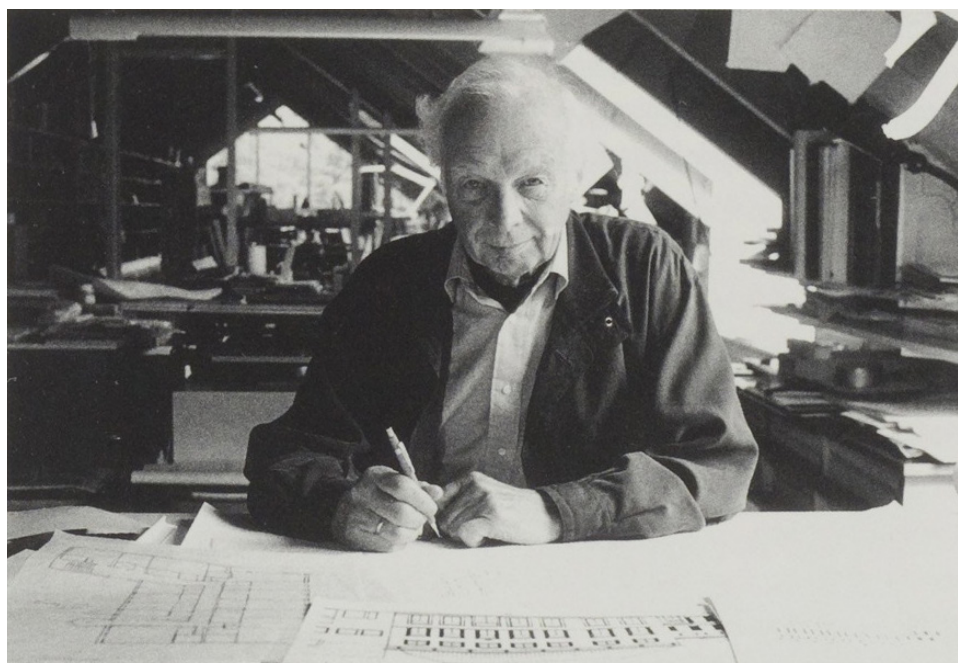
50. Koppes, Ruben. 2021

51-55. Het Nieuwe Instituut, Rotterdam, Tauber, P.H. (Pieter Hendricus) / Archief, 110311565 TAUB,

56. Historische Vereniging Alkmaar. "Een Interview Met de Alkmaarse Architect Piet Tauber." Door Marlies ten Berge and Harry de Raad. *Oud Alkmaar* 26, nr. 2 (2020).

57. Koppes, Ruben. 2020

Rechts figuur 56:
Architect Piet Tauber, gefotografeerd op
de bovenverdieping van zijn woning aan
de Beatrixlaan, 1999.

Ruben Koppes
Architectuur Geschiedenis Scriptie
Docent: Herman van Bergeijk
TU Delft 2020/2021